

سال تحصیلی ۸۹-۸۰

کتابت برنامہ و سرفصل دروس رشته

تاریخ اسلام

مطح سے حوزہ ہائی ملیہ خواہر ان

فهرست:

۳	کلیات رشته
۴	عناوین دروس
۶	فقه ۱
۷	فقه ۲
۸	فقه ۳
۹	فقه ۴
۱۰	اصول فقه ۱
۱۱	اصول فقه ۲
۱۲	اصول فقه ۳
۱۳	اصول فقه ۴
۱۴	تفسیر قرآن ۱
۱۵	تفسیر قرآن ۲
۱۶	عقاید خاص شیعه ۱
۱۷	عقاید خاص شیعه ۲
۱۸	تجزیه و ترکیب
۱۹	کلیات تاریخ جهان
۲۱	جهان در آستانه بعثت
۲۳	تاریخ رسول خدا صلی الله علیہ وآلہ وسلم
۲۵	فلسفه تاریخ
۲۷	سنت‌های تاریخی در قرآن و روایات
۲۸	مأخذشناسی تاریخ اسلام و تاریخ‌نگاری در اسلام
۳۰	تاریخ خلفاء
۳۲	تاریخ اهل‌البیت علیهم السلام ۱
۳۴	تاریخ اهل‌البیت علیهم السلام ۲
۳۶	تاریخ اهل‌البیت علیهم السلام ۳

٣٨	تاریخ اهل‌البیت علیهم‌السلام ٤
٤٠	تاریخ عصر غیبت
٤٢	تاریخ تشیع
٤٤	سیره رسول خدا و اهل‌البیت علیهم‌السلام ١ و ٢
٤٦	تاریخ امویان
٤٨	تاریخ عباسیان
٥٠	تاریخ عثمانی
٥٢	اسلام در ایران
٥٤	تاریخ انقلاب اسلامی ۱
٥٦	تاریخ انقلاب اسلامی ۲
٥٨	اسلام در مصر و شام
٦٠	اسلام در مغرب و اندلس
٦٢	اسلام در هند و آسیای میانه
٦٤	متون تخصصی (عربی)
٦٦	وضع کنونی جهان اسلام
٦٧	جنبش‌های فکری و دینی معاصر
٦٩	جغرافیای تاریخی جهان اسلام
٧١	کلیات تاریخ تمدن اسلامی
٧٢	مستشرقان و تاریخ اسلام
٧٤	عربی معاصر
٧٥	زبان تخصصی ۱
٧٦	زبان تخصصی ۲
٧٧	روش تحقیق پیشرفته
٧٩	کارورزی و ارائه پژوهش
٨٠	پایان نامه

با سمه تعالی

کلیات و شته:

ماده ۱. عنوان:

عنوان رشته ، سطح سه «تاریخ اسلام» (خواهران) می باشد.

ماده ۲. تعریف:

سطح سه «تاریخ اسلام» پس از سطح دو (دوره عمومی) آغاز می گردد. طلاب در این دوره ضمن شناخت وقایع دوران جاهلیت، صدر اسلام، دوران ائمه علیهم السلام و سیره پیامبر ﷺ و امامان معصوم علیهم السلام توان تحلیل و بررسی، تدریس و پاسخ گویی به نیازهای رایج در این زمینه ها را کسب می کنند و پس از احراز توان علمی با ارائه پایان نامه، موفق به دریافت دانشنامه این رشته می شوند.

ماده ۳. اهداف:

۱. تعمیق شناخت نسبت به مبانی اعتقادی؛

۲. تبیین علمی تاریخ و سیره پیامبر اکرم ﷺ و امامان معصوم علیهم السلام؛

۳. بررسی و تحلیل نقش مکتب اهل بیت علیهم السلام در تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی؛

۴. تربیت افراد توانمند در زمینه های آموزشی، پژوهشی و تبلیغی در حوزه تاریخ اسلام؛

۵. بررسی و نقد تاریخ خلافت و دولت های حاکم بر جهان اسلام و تطور آن؛

۶. ایجاد توان پاسخ گویی به پرسش ها و نیازهای جامعه در مورد مسائل تاریخ اسلام؛

۷. ایجاد توان بهره گیری از متون و منابع تاریخ اسلامی، تحلیل و نقد آن؛

۸. آشنایی با تاریخ جنبش ها، فرق و مذاهب اسلامی؛

۹. شناخت تاریخ نگاری در اسلام؛

۱۰. آشنایی با مسائل فلسفه تاریخ؛

۱۱. تربیت طلاب مستعد جهت ورود به سطح چهار رشته تاریخ.

ماده ۴. سیاست ها:

۱. تکیه بر آموزش مسائل اساسی و محورهای مهم تاریخ اسلام با توجه به مبانی اعتقادی؛

۲. تأکید بر استفاده از منابع دست اول و مهم تاریخ اسلام، با تأکید بر آیات و روایات معتبر فریقین.

ماده ۵. ضرورت:

۱. تأکید اسلام بر مطالعه تاریخ و سرگذشت پیشینیان؛

۲. تأثیر مباحث تاریخی بر فهم دقیق برخی از علوم اسلامی؛

۳. کشف و تبیین علمی سیره پیامبر اکرم ﷺ و امامان معصوم علیهم السلام به عنوان بهترین الگوهای کامل با هدف انطباق فرهنگ جامعه بر آن.

عنوان دروس :

ردیف	عنوان درس	واحد	اهداف
۱.	فقه ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۱۲	شناخت استدلالی مسائل مهم فقه و آشنایی با روش های استدلال فقهی
۲.	اصول فقه ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۸	شناخت مباحث مهم اصولی
۳.	تفسیر قرآن ۱ و ۲	۴	تبیین و تفسیر آیاتی از قرآن کریم به روش ترتیبی
۴.	عقائد خاص شیعه ۱ و ۲	۴	پاسخگویی به برخی از شباهات در زمینه عقائد خاصه شیعه
۵.	تجزیه و ترکیب	۲	تفویت توان تشخیص و بکارگیری قواعد صرف و نحو
۶.	کلیات تاریخ جهان	۲	شناخت کلیات تاریخ جهان، اقوام، فرهنگ ها و تمدن ها با تأکید بر تاریخ اروپا
۷.	جهان در آستانه بعثت	۲	بررسی و تحلیل وضعیت دینی، فرهنگی و اجتماعی جهان (جزیره العرب، ایران، مصر، روم و هند) در آستانه بعثت
۸.	تاریخ رسول خدا صلی الله علیہ و آله	۲	بررسی، تحلیل و نقد گزارش های مربوط به حوادث مهم تاریخ پیامبر اکرم صلی الله علیہ و آله
۹.	فلسفه تاریخ	۲	شناخت مفهوم و ویژگی های حرکت، عوامل تحولات تاریخی، مسیر و هدف تاریخ
۱۰.	سننهای تاریخی در قرآن و روایات	۲	شناخت اصول و قواعد حاکم بر تاریخ از دیدگاه قرآن و روایات
۱۱.	مأخذشناسی تاریخ اسلام و تاریخنگاری در اسلام	۳	شناخت منابع تاریخ اسلام و تبیین جایگاه علم تاریخ و سیر تحول آن نزد مسلمانان و تأثیر قرآن و سنت بر این علم و بررسی مکاتب مهم تاریخنگاری
۱۲.	تاریخ خلفاء	۲	بررسی سقیفه، چگونگی حاکمیت خلفای سه گانه و عملکرد آنها
۱۳.	تاریخ اهل الیت علیهم السلام ۱	۳	بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی حضرت زهراء علیه السلام و امیر المؤمنین علیه السلام به ویژه دوران امامت و حکومت آن حضرت
۱۴.	تاریخ اهل الیت علیهم السلام ۲	۲	بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام حسن، امام حسین و امام سجاد علیهم السلام
۱۵.	تاریخ اهل الیت علیهم السلام ۳	۲	بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام باقر، امام صادق و امام کاظم علیهم السلام
۱۶.	تاریخ اهل الیت علیهم السلام ۴	۲	بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام رضا تا پایان زندگی امام عسکری علیهم السلام
۱۷.	تاریخ عصر غیبت	۲	بررسی و تحلیل حوادث مهم دوران غیبت صغیری
۱۸.	تاریخ تشیع	۳	بررسی و تحلیل چگونگی پیدایش و سیر تطور تشیع، فرق مهم تشیع و دولت های مهم شیعی از آغاز تا کنون
۱۹.	سیره رسول خدا و اهل البیت علیهم السلام ۲ و ۱	۳	تبیین موضوعی سیره پیامبر اکرم صلی الله علیہ و آله و سلم و ائمه معصومین علیهم السلام در ابعاد گوناگون
۲۰.	تاریخ امویان	۲	بررسی و تحلیل ظهور و سقوط امویان و تبیین مواضع ائمه علیهم السلام در این دوره

بررسی و تحلیل ظهور و سقوط عباسیان و حکومت‌های مهم این دوره و تبیین موضع ائمه علیهم السلام	۲	تاریخ عباسیان	.۲۱
بررسی و تحلیل ظهور و سقوط حکومت عثمانی و تقابل آنها با حکومت صفویه	۲	تاریخ عثمانی	.۲۲
بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به ایران و تحولات مهم ایران از عصر ایلخانان تا انقلاب اسلامی	۳	اسلام در ایران	.۲۳
بررسی تحولات مهم ایران از مشروطیت تا کنون	۴	تاریخ انقلاب اسلامی ۱ و ۲	.۲۴
بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به مصر و شام و شناخت دولت‌های اسلامی این مناطق و حوادث مهم این دوران	۱	اسلام در مصر و شام	.۲۵
بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به مغرب و اندلس و شناخت دولت‌های اسلامی این مناطق و حوادث مهم این دوران	۱	اسلام در مغرب و اندلس	.۲۶
بررسی و تحلیل چگونگی ورود و گسترش اسلام و تشیع در این منطقه و شناخت دولت‌های اسلامی و شیعی این منطقه و حوادث مهم این دوران	۱	اسلام در هند و آسیای میانه	.۲۷
ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی کهن به زبان عربی	۲	متون تخصصی (عربی)	.۲۸
شناخت حوادث مهم و نقاط قوت و ضعف جهان اسلام در عصر حاضر با توجه به استعمار جدید	۲	وضع کنونی جهان اسلام	.۲۹
شناخت جنبش‌های اسلامی و شیعی در صد سال اخیر و بررسی آثار آنها	۲	جنبش‌های فکری و دینی معاصر	.۳۰
شناخت سیر پیشرفت و گسترش جهان اسلام و تقسیمات سرزمین‌های اسلامی	۱	جغرافیای تاریخی جهان اسلام	.۳۱
بررسی تاریخ تمدن اسلامی و ابعاد آن	۲	کلیات تاریخ تمدن اسلامی	.۳۲
شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهم‌ترین شباهت خاورشناسان پیرامون تاریخ اسلام	۲	مستشرقان و تاریخ اسلام	.۳۳
کسب مهارت‌های لازم در انجام پژوهش‌های تاریخی و ارائه نتایج آن	۱	همایش و کارورزی	.۳۴
ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی به عربی جدید	۲	عربی معاصر	.۳۵
آشنایی با روش‌های مختلف پژوهش تاریخی و کیفیت بهره‌برداری از منابع تاریخی	۲	روش تحقیق پیشرفته	.۳۶
ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی به زبان انگلیسی	۴	زبان تخصصی ۱ و ۲	.۳۷
ارائه پژوهشی جامع در یکی از موضوعات تاریخ اسلام	۴	پایان نامه	.۳۸
	۱۰۲	جمع واحد	

فقه ۱

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۳۰۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مباحث فقه و آشنایی با روش‌های استدلال فقهی

اوزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

اجاره، ضمان، مضاربه، قرض، ودیعه، وقف

متن درسی: دروس تمہیدیه فی الفقه الاستدلالي، باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضۃ البھیۃ فی شرح اللمعة الدمشقیۃ، شھید ثانی
۲. مسالک الافہام إلی تنقیح شرایع الإسلام، شھید ثانی
۳. شرایع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الإمام الصادق علیه السلام ، محمد جواد مغنية

۲ فقه

تعداد واحد: ۳

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۳۰۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روش‌های استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

قضا، شهادات، اقرار

متن درسی: دروس تمھیدیه فی الفقه الاستدلالی، باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضۃ البھیۃ فی شرح اللمعة الدمشقیۃ، شھید ثانی
۲. مسالک الافہام إلی تنقیح شرایع الإسلام، شھید ثانی
۳. شرایع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الإمام الصادق علیه السلام ، محمد جواد مغنية

فقه ۳

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۳۰۳

پیش فیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روش‌های استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

لقطه، اطعمه و اشربه، ارث

متن درسی: دروس تمہیدیہ فی الفقه الاستدلالی، باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضۃ البھیۃ فی شرح اللمعة الدمشقیۃ، شھید ثانی
۲. مسالک الافہام إلی تنقیح شرایع الإسلام، شھید ثانی
۳. شرایع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الامام الصادق علیہ السلام ، محمد جواد مغنية

فقه ۴

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۳۰۴

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روش‌های استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

انفال و مشترکات، حدود، دیات (به استثنای بحث مقادیرالدیات تا ابتدای بحث من احکام القتل)

متن درسی: دروس تمھیدیه فی الفقه الاستدلالي، باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضۃ البھیۃ فی شرح اللمعۃ الدمشقیۃ، شھید ثانی.
۲. مسالک الافہام إلی تنقیح شرایع الإسلام، شھید ثانی.
۳. شرایع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی.
۴. فقه الإمام الصادق علیه السلام ، محمد جواد مغنية.

اصول فقه ۱

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۴۰۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مباحث مهم اصولی

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

(الف) کلیات: تعریف، موضوع، فائدہ و مسائل علم اصول

(ب) مباحث الفاظ

۱. وضع و مباحث آن

۲. استعمال حقیقی و مجازی

۳. علائم حقیقت و مجاز

۴. ترادف و اشتراک

۵. حقیقت شرعیه

۶. صحیح و اعم

۷. مشتق

۸. مفاهیم

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از اول کتاب تا اول عام و خاص (به استثناء اوامر و نواهی)

منابع:

۱. کفایه‌الاصل، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصل (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصل الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمہید القواعد الأصولیة و العربیة لتفیریع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی.

أصول فقه ۲

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۴۰۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مباحث مهم اصولی

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

۱. عام و خاص
۲. مطلق و مقید
۳. مجمل و مبین

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از اول عام و خاص تا پایان مجمل و مبین

منابع:

۱. کفاية الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمہید القواعد الأصولیة و العربیة لتفريع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی.

أصول فقه ۳

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۴۰۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مباحث مهم اصولی

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

مباحث حجت :

- ❖ مباحث مقدماتی
  - موضوع این بحث
  - معنای حجت
  - مدلول کلمه اماره و ظن معتبر
  - ظن نوعی
  - اماره و اصل عملی
  - معیار حجت اماره
  - ذاتی بودن حجت علم
  - جایگاه حجت اماره
  - ظن خاص و ظن مطلق
  - ❖ قرآن کریم و نسخ آن
  - ❖ سنت
- فعل و تقریر معصوم
- خبر متواتر
- خبر واحد
- ❖ دلیل عقلی

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از اول «المقصد الثالث: مباحث الحجة» تا اول «الباب الخامس: حجية الظواهر (به استثناء: ۱. مباحث مقدمات دلیل انسداد تا ابتدای الكتاب العزیز، ۲. مبحث دلیل حجت خبر الواحد من الاجتماع، ۳. بحث الباب الثالث الاجتماع)

منابع:

۱. کفاية الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمہید القواعد الأصولیة و العربیة لتفريع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی

اصول فقه ۴

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۴۰۴

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مباحث مهم اصولی

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

حجیت ظواهر و تعادل و تراجیح

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از اول «حجیت ظواهر» تا تا پایان تعادل و تراجیح (به استثناء: مباحث شهرت، سیره، قیاس)

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی.
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری.
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر.
۴. تمہید القواعد الأصولیة و العربیة لتفريع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی.

تفسیر قرآن ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۲۰۱

نوع واحد: نظری

هدف: تبیین و تفسیر آیاتی از قرآن کریم به روش ترتیبی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

حداقل ۴۵ صفحه وزیری از میان مباحث متن عربی تفسیر مجمع‌البیان خوانده می‌شود.

طلاب در کنار این متن به تفسیر تبیان، تفسیر جوامع الجامع و تفسیرنمونه نیز مراجعه نمایند.

متن درسی: متن عربی تفسیر مجمع‌البیان

محدوده: سوره‌های تکویر، اعلی، فجر، لیل، ضحی، انسراح، عادیات، تکاثر، عصر، فیل، ماعون، کوثر، کافرون، مسد

منابع:

۱. مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن ، فضل بن حسن طبرسی.

۲. کتاب التبیان الجامع لعلوم القرآن یا التبیان فی تفسیر القرآن، مرحوم شیخ طوسی.

۳. تفسیر جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی.

۴. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبائی.

۵. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران.

۶. تفسیر نورالثقلین علی بن جمعه الحویزی.

۷. تفسیر البرهان فی تفسیر القرآن، مرحوم سیدهاشم بحرانی.

۸. تفسیر لاهیجی محمد بن علی شریف لاهیجی.

۹. تفسیر تسنیم، عبدالله جوادی آملی.

تفسیر قرآن ۲

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۲۰۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: تبیین و تفسیر آیاتی از قرآن کریم به روش تربیتی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

حداقل ۶۰ صفحه وزیری از میان مباحث متن عربی تفسیر المیزان طلاب در کنار این متن به تفاسیر احسن الحدیث ، من وحی القرآن والمنار نیز مراجعه نمایند.

متن درسی: متن عربی تفسیر المیزان

محدوده: از ابتدای آیه ۳۶ سوره نساء تا پایان آیه ۷۰

منابع:

۱. مجمع البيان في تفسير القرآن ، فضل بن حسن طبرسي.

۲. كتاب التبيان الجامع لعلوم القرآن يا التبيان في تفسير القرآن، مرحوم شيخ طوسى.

۳. تفسير جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسي.

۴. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبائی.

۵. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران.

۶. تفسیر نورالثقلین علی بن جمعه الحویزی.

۷. تفسیر البرهان فی تفسیر القرآن، مرحوم سیدهاشم بحرانی.

۸. تفسیر لاهیجی محمد بن علی شریف لاهیجی.

۹. تفسیر تسنیم، عبدالله جوادی آملی.

عقائد خاصة شیعه ۱

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۶۰۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: پاسخ‌گویی به برخی از شباهات در زمینه عقائد خاصة شیعه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- جایگاه امامت (ولايت و ضرورت وجود امام، عصمت امام، علم امام);
- اهل بيت (مقام مرجعیت علمی، محبت و مودت آنان و عزاداری برای آنها)
- غیبیت، فلسفه و حکمت آن، انتظار، فوائد و آثار آن؛
- غیبیت (غیبیت صغیر و کبری، رهبری امت در عصر غیبیت).
- شباهات پیرامون مهدویت

متن درسی: دروس فى العقائد الخاصة بالشيعة الامامية، مهدی فرمانیان

منابع:

۱. آئین و هاییت، جعفر سبحانی تبریزی.
۲. الشیعه فی موكب التاریخ: دراسة موضوعیة فی منشاء الشیعه فی ضوا الكتاب و السنّة و التاریخ، جعفر سبحانی.
۳. اضواء على عقائد الشیعه الامامية و تاریخهم، جعفر سبحانی تبریزی.
۴. الفوائد البهیة فی شرح عقائد الامامية، محمد جمیل حمود.
۵. نفحات الاذھار فی خلاصة عبقات الانوار لعلم الحجۃ، سید حامد حسین کھنؤی، تلخیص و ترجمه: علی حسینی میلانی.
۶. المراجعات: رسائل متبدلة بین العلمین سلیم البشّری و شرف الدین عاملی.
۷. النص والاجتهاد، عبدالحسین شرف الدین ترجمه (با عنوان اجتهاد در مقابل نص): علی دوانی.

عقائد خاصه شيعه ۲

تعداد واحد: ۲

پيش نياز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۶۰۲

نوع واحد: نظری

هدف: پاسخ‌گویی به برخی از شباهات در زمینه عقائد خاصه شیعه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- توحید عبادی و شباهات مربوط به آن (سجده بر مهر، توسل، شفاعت، زیارت قبور معصومین، لمس و بوسیدن ضریح آن‌ها، و استشفاء به تربت امام حسین علیه السلام):
  - بداء;
  - تقیه;
  - رجعت;
  - غلو;
  - مرجعیت و اجتهاد;
  - اتحاد امت اسلامی;
  - عداله صحابی;

متن درسي: دروس في العقائد الخاصة بالشيعة الإمامية، مهدى فرمانيان

منابع:

۱. آئين وهابيت، جعفر سبحانى تبريزى.
۲. الشيعه فى موكب التاريخ: دراسة موضوعية فى منشأ الشيعة فى ضوا الكتاب و السنّة و التاريخ، جعفر سبحانى.
۳. اضواء على عقائد الشيعة الإمامية و تاريخهم، جعفر سبحانى تبريزى.
۴. الفوائد البهية فى شرح عقائد الإمامية، محمد جميل حمود.
۵. نفحات الازهار فى خلاصة عبقات الانوار لعلم الحجة، سيد حامد حسين كهنوی، تلخيص و ترجمه: على حسيني ميلانى.
۶. المراجعات: رسائل متبدلة بين العلمين سليم البشرى و شرف الدين عاملی.
۷. النص والاجتهاد، عبدالحسين شرف الدين ترجمه (با عنوان اجتهاد در مقابل نص): على دوانی.

تجزیه و ترکیب

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۱۰۱

نوع واحد: نظری - عملی

هدف: تقویت توان تشخیص و بکارگیری قواعد صرف و نحو

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به کار عملی طلاب (تجزیه و ترکیب صفحاتی – با تعیین استاد – از قرآن کریم، نهج البلاغه یا عبارات مشکل) و ۱۰ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- اهمیت تجزیه و ترکیب و نقش آن در ترجمه و تفسیر قرآن کریم
- مفهوم‌شناسی تجزیه و بیان عناصر مؤثر در تجزیه فعل، اسم معرب، اسم مبني و حرف
- مفهوم‌شناسی ترکیب و بیان عناصر مؤثر در ترکیب کلمه و جمله
- اقسام ترکیب (موضوعی و غیر موضوعی، جدولی و غیر جدولی(تشريحی)، یک وجهی و چند وجهی)

متن درسی: -----

توضیحات: شایسته است اساتید محترم ابتدا در ۳ یا ۴ جلسه چهار بند فوق را یادآوری نموده و بعد برای هر جلسه آیاتی از قرآن را مشخص کرده و از همه طلاب می خواهند که آن را تجزیه و ترکیب و ترجمه نمایند و در کلاس از آنها سوال نموده و کار عملی آنها را ارزیابی می کنند. امتحان پایانی از متنی غیر از متن داده شده در کار عملی طلاب باشد.

منابع:

۱. الجدول فى اعراب القرآن و صرفه و بيانه مع فوائد نحوية هامة، محمود صافى.
۲. اعراب القرآن الكريم و بيانه، محبي الدين الدرويش.
۳. اعراب القرآن، المنسب إلى إبراهيم بن سرى الزجاج، تحقيق و دراسة: إبراهيم الإيباري.
۴. تفسيرالكشاف، محمود زمخشري.
۵. جوامعالجامع، فضل بن حسن طبرسى.

کلیات تاریخ جهان

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۲

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت کلیات تاریخ جهان، اقوام، فرهنگ‌ها و تمدن‌ها با تأکید بر تاریخ اروپا

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم و کلیات
  - مفاهیم: تعریف تاریخ، باستان، فرهنگ، تمدن و قوم
  - کلیات: جغرافیای جهان و تقسیمات دوره‌های تاریخ
- ماقبل میلاد مسیح
  - هبوط حضرت آدم، نوح، امامت ابراهیم، نبوت موسی و ولادت عیسی صلوات الله عليهما با محوریت شناخت چهار ناحیه یونان، روم، ایران و اراضی مقدسه
  - ظهور مسیح و حاکمیت کلیسا
- رسالت حضرت عیسی صلوات الله عليهما، سقوط روم غربی، حاکمیت کلیسا، جنگ‌های صلیبی و تمدن اسلامی
- رنسانس تا انقلاب فرانسه
  - رنسانس، عصر اصلاح دینی، عصر روشنگری، انقلاب صنعتی و استعمار در کشورهای اسلامی
  - انقلاب فرانسه تا جنگ جهانی اول
    - صلح وستفالیا، نقش استعمار در زوال عثمانی، صلح مسلح، جنگ جهانی اول و تجزیه سرزمین اسلامی
    - اروپا و جهان بین دو جنگ
      - جامعه ملل، تقسیم جهان، بحران اقتصادی و قیمومیت کشورهای مسلمان
      - جنگ جهانی دوم و پیامدهای آن
    - سازمان ملل متحد، تأسیس سازمان‌ها و اتحادیه‌ها، بلوک بندی‌ها، جنگ سرد و استعمار نوین در کشورهای اسلامی
    - فروپاشی شوروی و یکجانبه گرایی آمریکا
    - جهانی سازی، جنبش‌های اجتماعی، دولت رفاه و استعمار نوین در کشورهای اسلامی
    - جهان اسلام رو به اتحاد
      - سازمان کنفرانس اسلامی، انقلاب اسلامی، وحدت اسلامی و بیداری اسلامی

متن درسی: ---

منابع:

۱. تاریخ طبری، محمد بن جریر طبری.
۲. البدایه والنہایه، اسماعیل بن عمر ابن کثیر دمشقی.

۳. البدء والتاريخ، مطهر بن طاهر مقدسی.
۴. کتاب الانبیاء، احمد بن حسین سعید اهوازی.
۵. تاریخ جهان نو، رابرت روزول پالمر.
۶. تاریخ جهان باستان، کووالف دیاکونوف.
۷. تاریخ قرن نوزدهم، آبر ماله، پیر گریه و ژوال ایزاک.
۸. تاریخ جهانی، ش دولاندلن، ترجمه: احمد بهمنش.
۹. المفصل فی تاریخ العرب قبل الاسلام ، جوادعلی
۱۰. تاریخ تحولات اروپا در قرون جدید، نقی لطفی و محمدعلی علیزاده.
۱۱. کلیات تاریخ عمومی، حسینعلی ممتحن.
۱۲. تاریخ عثمانی، اسماعیل حقی و اووزون ارشی لی، ترجمه: ایرج نوبخت.
۱۳. تاریخ جهان اسلام در قرن بیستم، راینهارد شولتسه، ترجمه: ابراهیم توفیق.
۱۴. تاریخ قرون وسطی، یوگنی الکسی پویج کاسمینسکی، ترجمه: محمد باقر مؤمنی.
۱۵. جغرافیای جهان اسلام، غلامرضا گلی زواره.

جهان در آستانه بعثت

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۶

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل وضعیت دینی، فرهنگی و اجتماعی جهان (جزیره العرب، ایران، مصر، روم و هند) در آستانه بعثت

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- ضرورت بحث، مفهوم و اقسام جهل، جاهلیت و تاریخ آن و دوره جاهلی
- جاهلیت، نشانه‌ها و معیارها از نظر قرآن و نهج البلاغه
- نگاه کلی به جغرافیای دینی جهان در آستانه بعثت با تأکید بر قرآن و نهج البلاغه
- اوضاع امپراطوی روم شرقی
- وضعیت دینی و مذهبی
- نظام طبقاتی
- اوضاع هند
- وضعیت دینی و مذهبی
- وضعیت اجتماعی و طبقاتی
- ایران در عصر ساسانیان (حکومت و سازمان جامعه، وضعیت دینی و مذهبی)
- جزیره العرب
- مفاهیم (عرب، اعراب، حضری، بدیعی، عاربی، مستعربه و...)
- موقعیت جغرافیایی شبه جزیره (جغرافیای طبیعی: اصطلاحات و تقسیمات، جغرافیای انسانی: پراکندگی قبایل)
- اوضاع سیاسی

◊ دولتهای جنوبی و شمالی، دخالت رومیان، ایرانیان و حشیان

◊ علل عدم تشکیل دولت در حجاز

◊ ویژگی حجاز

◊ مناطق حجاز: مکه (تاریخچه، اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و دینی و...)، یثرب، طائف

◊ تقسیمات قریش با تکیه بر اجداد رسول خدا ﷺ

● اوضاع اجتماعی

- ◊ نظام قبیله‌ای (تعريف قبیله، ارکان، ریاست، امتیازات، مراتب قبیله، روابط قبایل با دیگران، پیمان‌ها، جنگ‌ها و...)
- ◊ سنت‌های جاهلی (حلف، جوار، مهمان‌نوازی، غارتگری، قمار، شراب‌خواری، وفای به عهد و...)
- ◊ نظام خانواده (انواع ازدواج، موقیت زن و حقوق او، طلاق، تربیت فرزندان و فرزندکشی)
- ◊ زن و نظام خانواده در عصر جاهلی (روم، ایران، هند، حجاز و...)

- زن در عرصه مسایل سیاسی
- زن در عرصه مسایل اجتماعی
- زن در عرصه مسایل فرهنگی
- زن در عرصه مسایل اقتصادی
- اوضاع فرهنگی
  - ◊ شعر و مراکز ادبی (نقش شعر در عصر جاهلی، موقعیت شاعر، انواع شعر، مجالس و مراکز ادبی «مسجدالحرام، بازارها»)
  - ◊ علوم (انساب، ایام العرب، انواع نجوم، طب، ریاضی، عیافه، قیافه، کهانت، حکمت و ...)
  - ◊ تمدن (خط، زبان، بنایها و ...)
  - ◊ هنر (آثار هنری، مجسمه‌سازی، نقاشی، معماری و ...)
- اوضاع اقتصادی
  - ◊ منابع مهم درآمد:
  - بازرگانی (بازارها، قبایل، تجارت به سرزمین‌های همسایه، کاروان‌های تجاری، بازرگانان بزرگ)
  - کشاورزی (مناطق حاصلخیز، محصولات و ...)
  - دامداری
  - صنایع
  - مشاغل دیگر (حرفه‌ها و شغل‌ها: آهنگری، نجاری، معماری، خیاطی، پیکرتراشی و ...)
- اوضاع اعتقادی
  - ◊ ادیان آسمانی (مسيحیت، یهود، مجوس، صائبه و حنفاء)
  - ◊ باورها (بت پرستی «انواع بت»، پرستش اجرام آسمانی، ملائک، جن، و ...)

متنون محوری:

۱. الصحيح من سيرة النبي الاعظم علامه جعفر متضى عاملی؛ جلد دوم (سی و پنج جلدی) یا جزوه استاد
۲. جهان در عصر بعثت، محمد رضا باهنر

منابع:

۱. تاريخ طبرى، محمد بن جرير طبرى.
۲. البدء والتاريخ، مطهر بن طاهر مقدسى.
۳. المختصر فى أخبار البشر يا تاريخ ابو الفداء، اسماعيل بن على ابو الفداء.
۴. الكامل فى التاريخ، عز الدين على ابن اثير.
۵. البداية والنهاية، اسماعيل بن عمر ابن كثير دمشقى.
۶. اخبار مكه، ابو الواليد ازرقى.
۷. الأغانى، ابوالفرج اصفهانى
۸. الشرك الجahلى و آلهة العرب المعبدة قبل الاسلام، يحيى شامي.
۹. العقد الفريد، ابن عبد ربه.
۱۰. المرأة العربية فى جاهليتها و اسلامها، عبدالله عفيفي.
۱۱. المفصل فى تاريخ العرب قبل الاسلام، جواد على.
۱۲. تاريخ المدينة المنورة، ابن شيه النميرى.
۱۳. مروج الذهب و معادن الجوهر، على بن حسين مسعودى.
۱۴. موسوعة التاريخ الاسلامى، محمد هادى يوسفى غروى.
۱۵. اسلام و ایران مذهب و ملیت ایرانی، محمود رضا افتخار زاده.

تاریخ رسول خدا

«صلی الله علیہ و آله»

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۷

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی، تحلیل و نقد گزارش‌های مربوط به حوادث مهم تاریخ رسول خدا (صلی الله علیہ و آله وسلم)

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مقدمه: ضرورت بررسی انتقادی گزارش‌های تاریخی مربوط به عصر رسول خدا صلی الله علیہ و آله
- تولد تا بعثت
  - حوادث مقارن ولادت رسول خدا صلی الله علیہ و آله
  - دوران شیرخوارگی
  - شق صدر
  - سفر به شام
  - جنگ‌های فجر
  - تجارت و شباني
  - دین رسول خدا صلی الله علیہ و آله پیش از بعثت
  - امی بودن پیامبر صلی الله علیہ و آله
- بعثت تا هجرت
  - روایات آغاز بعثت
  - دوره‌های دعوت و بن بست دعوت در مکه
  - هجرت به حبشه، افسانه غرانیق، شعب ابوطالب علیه السلام، توطئه ترور پیامبر خدا صلی الله علیہ و آله و ضرورت هجرت
- هجرت تا عروج
  - یثرب در آستانه هجرت به لحاظ دینی، قبیله‌ای و فرهنگی
  - تأسیس امت و حکومت (هم پیمانی دینی، اتحاد سیاسی و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز با اهل کتاب)
  - یهود (پیمان بنی قینقاع، بنی نضیر و بنی قریظه)
  - جریان نفاق و منافقان
  - شروع درگیری‌ها و انگیزه جنگ‌ها
  - گسترش اسلام در شبه جزیره و بررسی علل آن
  - اعلام جهانی رسالت و نامه به سران کشورها
  - عروج پیامبر صلی الله علیہ و آله؛ پیامدها و مسائل مقارن آن

متن محوری: صفوه الصحيح من سیره النبی الاعظم، جعفر مرتضی عاملی، تصحیح: علی رفیعی قوچانی یا جزوه استاد

منابع:

١. خصائص النبي، احمد بن دؤل قمي.
٢. مغازي النبي، احمدبن محمد خالد برقي.
٣. تاريخ يعقوبي، احمد بن ابى يعقوب يعقوبى.
٤. بنات النبي، احمدبن محمد خالد برقي.
٥. تاريخ طبرى، محمد بن جرير طبرى.
٦. كتاب اخبار آباء النبي عليه السلام و فضائلهم، احمد بن محمد عمار كوفي.
٧. تجارب الامم، احمد بن مسکویه.
٨. الهجرة، اصبع بن نباته.
٩. كتاب الرد على من زعم ان النبي صلى الله عليه و آله و سلم كان على دين قومه، جعفر السمرقندى.
١٠. موسوعة التاريخ الاسلامى، محمد هادى يوسفى غروى.
١١. قطایع النبي و کتب النبي و نسب النبي و الوفود على النبي، عبدالعزيز بن يحيى جلودى.
١٢. السیرة النبویہ، ابن هشام.
١٣. المغازى، محمد بن عمر واقدى.
١٤. مجموعة الوثائق السياسية للعهد النبوى و الخلافة الراشدة، محمد حميد الله.

فلسفه تاریخ

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت مفهوم و ویژگی‌های حرکت، عوامل تحولات تاریخی، مسیر و هدف تاریخ

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم و کلیات
- مفاهیم: تعریف تاریخ، فلسفه، حرکت، علم و تحولات تاریخ
- کلیات: موضوع و هدف تاریخ، اقسام فلسفه تاریخ، فائدہ و فلسفه تاریخ
- ویژگی‌های فلسفه و حرکت تاریخ
- حقیقت تاریخ، عینیت تاریخ، علمیت تاریخ و تکرار پذیری تاریخ
- عوامل تحولات تاریخ
- حاکمیت و اراده خداوند، اراده انسان، تکامل گرایی، اقتصاد و فرهنگ
- مسیر و هدف تاریخ
- مبدأ، مقصد و غایت حوادث تاریخی و مکانیسم حرکت تاریخ
- فلسفه تاریخ از منظر اسلام
- فلسفه تاریخ در قرآن و حدیث

متن درسی:

۱. فلسفه تاریخ، شهید مرتضی مطهری
۲. مقدمه ابن خلدون جلد اول، عبدالرحمن بن محمد بن خلدون

منابع:

۱. جامعه و تاریخ، شهید مرتضی مطهری.
۲. جامعه و تاریخ، محمد تقی مصباح یزدی.
۳. فلسفه تاریخ، جواد سلیمانی.
۴. فلسفه تاریخ، جعفر سبحانی تبریزی.
۵. فلسفه تاریخ از دیدگاه اسلام، علی حسن زاده.
۶. فلسفه تاریخ ابن خلدون، محسن مهدی.
۷. فلسفه تاریخ، روش شناسی و تاریخ نگاری، حسینعلی نوذری.
۸. مقدمه ای بر فلسفه تاریخ، دبليو اچ والش، ترجمه: ضیاء الدین علائی طباطبائی.
۹. فلسفه تاریخ، کریم مجتبهدی.

۱۰. آغاز و انجام تاریخ، کارل تئودور یاسپرس، ترجمه: محمد حسن لطفی تبریزی.
۱۱. تاریخ در ترازو، عبدالحسین زرین کوب
۱۲. درآمدی برفلسفه تاریخ، مایکل استنفورد، ترجمه: احمد گل محمدی.
۱۳. فلسفه تاریخ، مجموعه مقالات، ترجمه: حسینعلی نوذری.
۱۴. فلسفه تاریخ، بررسی نقش آن در تدریس تاریخ با معرفی اندیشه های کالینگوود، فاطمه زیب‌اکلام مفرد.

دانش‌آموزان

سنت‌های تاریخی در قرآن و روایات

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۴

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت اصول و قواعد حاکم بر تاریخ از دیدگاه قرآن و روایات

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم و کلیات
- مفاهیم: سنت، اصول، سنت تاریخی، قانونمندی حرکت
- کلیات: موضوع، ضرورت و اهداف
- بینش تاریخی قرآن و روایات اسلامی
- قانونمندی تاریخ و حرکت جوامع از نظر قرآن و روایات
- اقسام سنت حاکم بر جوامع و ملت‌ها: سنت‌های مطلق، سنت‌های مشروط، سنت‌های عام و عمومی، سنت‌های خاص و فردی
- سنت‌های قرآن درباره امت‌های پیشین (قوم نوح، عاد، ثمود، ابراهیم، مدين، موسی، عیسی و محمد صلی الله علیه و آله)
- آینده جهان از منظر سنت‌های الهی

متن درسی: سنت‌های تاریخی در قرآن و روایات، سید محمد نقیب

منابع:

۱. التفسیر الاسلامی للتاریخ، عmad الدین خلیل.
۲. طلو و غروب تمدن‌ها، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی.
۳. سنت‌های تاریخ و فلسفه اجتماعی در مکتب قرآن، محمد باقر صدر، ترجمه: حسین منوچهری.
۴. سنت‌های تاریخ در قرآن، محمد باقر صدر، ترجمه: سید جمال الدین موسوی اصفهانی.
۵. جامعه و تاریخ از منظر قرآن، مرتضی مطهری.
۶. جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، محمد تقی مصباح یزدی.
۷. بینش تاریخی قرآن، یعقوب جعفری.
۸. قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ، مرتضی مطهری.
۹. بینش تاریخی نهج البلاغه، یعقوب جعفری.
۱۰. جامعه و تاریخ، مرتضی مطهری.
۱۱. فلسفه تاریخ، مرتضی مطهری.
۱۲. ظهور و سقوط تمدن‌ها از دیدگاه قرآن، علی کرمی.

مأخذشناسی تاریخ اسلام و تاریخ نگاری در اسلام

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۵

پیش فیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت منابع تاریخ اسلام و تبیین جایگاه علم تاریخ و سیر تحول آن نزد مسلمانان و تأثیر قرآن و سنت

بر این علم، و بررسی مکاتب مهم تاریخ نگاری

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم و کلیات
  - مفاهیم: مأخذ، منبع، تاریخ، تاریخ نگاری و ...
  - کلیات: موضوع، ضرورت و اهداف
  - ارتباط تاریخ با قرآن، احادیث، کلام و ...
  - عوامل تأثیرگزار بر تاریخ نویسی
- معرفی و نقد منابع (محتوی، مولف و مستندات):
  - منابع مهم تاریخ اسلام در سه قرن اول : مغازی واقدی، الطبقات الكبری ابن سعد، سیره ابن اسحاق، سیره ابن هشام، تاریخ طبری، مروج الذهب مسعودی، تاریخ یعقوبی و المعرفة والتاریخ
  - رویکرد تاریخ نگاری و مستندات تاریخ نویسان از قرن سوم تا قرن هشتم
  - رویکرد تاریخ نگاری در عصر جدید
- ضرورت مراجعه تاریخ نگار به قرآن، حدیث، ادبیات و ...
- سیر تاریخ نگاری در اسلام
  - روش‌های تاریخ نگاری (روایی، تاریخی، تحلیلی، سال‌شمار و موضوعی)
  - مکاتب تاریخ نگاری: مکتب مدینه، مکتب عراق، مکتب مصر و شام و مکتب ایران
  - شیعه و تاریخ نگاری (تاریخ عمومی، تکنگاری، مقتل نگاری، مناقب نگاری و شرح حال نگاری)
- ضرورت بازنگری در تاریخ نگاری

متون درسی:

۱. منابع تاریخ اسلام، رسول جعفریان
۲. علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی، صادق آئینه‌وند

منابع:

۱. الاعلان بالتبیخ لمن ذم التاریخ، شمس الدین محمد بن عبد الرحمن سخاوی.
۲. المختصر فی علم التاریخ، محی الدین کافیجی.

۳. الشماریخ فی علم التاریخ، جلال الدین سیوطی.
۴. کشف الظنون عن اسامی الكتب و الفنون، حاجی خلیفه.
۵. معجم مورخی الشیعه الامامیه - الزیدیه - اسماعیلیه ۲جلدی، صائب عبدالحمید.
۶. تاریخ و تاریخنگاری در اسلام، فرانس روزنتال.
۷. تاریخ نگاری در اسلام، هادی عالمزاده و سید صادق سجادی.
۸. تاریخ نگاری در اسلام، صادق آیینه‌وند.
۹. علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی، صادق آیینه‌وند.
۱۰. معرفی و نقد منابع عاشورا، سید عبد الله حسینی.
۱۱. منابع تاریخ اسلام، رسول جعفریان.
۱۲. منابع تاریخ ایران در دوران اسلامی، غلامرضا ورهرام.
۱۳. میراث مکتوب شیعه، سید محمد حسین مدرسی طباطبائی.
۱۴. نقد و بررسی منابع سیره نبوی، رسول جعفریان و دیگران.
۱۵. تاریخ نگاری در اسلام، مجموعه مقالات، ترجمه: یعقوب آژنگ.

تاریخ خلفا

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: تاریخ رسول خدا (صلی الله علیه وآلہ وسلم)

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۸

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی سقیفه، چگونگی حاکمیت خلفای سه‌گانه و عملکرد آنان

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- مفاهیم: (امامت، امام، خلافت، خلیفه، سقیفه و شوری)
- سقیفه
- زمینه ها

- ◊ رقابت های قومی و قبیله ای
- ◊ فرهنگ جاهلی و عوامل دیگر
- ◊ چگونگی شکل گیری
- ◊ پیامدها

○ حکومت ابوبکر

- عوامل ثبات قدرت
- جنگ های رده
- شخصیت های تاثیر گذار
- اقدامات و عملکردها

- ◊ جمع بین دفتین
- ◊ فتوحات
- ◊ فدک

○ حکومت عمر

- چگونگی رسیدن به خلافت و حکومت
- اقدامات و عملکردها:

- ◊ اسباب فتوحات و نقش علی بن ابیطالب علیه السلام
- ◊ چگونگی مدیریت
- ◊ وضعیت فرهنگی و علل منع نقل حدیث
- ◊ تاثیرگذاری دیگران در حکومت
- ◊ شکل گیری سلسله بنی امیه
- ◊ وصیت و شورای شش نفره

○ حکومت عثمان

- سوابق شخصیتی
  - چگونگی رسیدن به حکومت و خلافت
  - شیوه حکومتی
  - انتخاب کارگزاران از بنی امیه
  - فتوحات
  - عوامل واسباب قتل
    - ◊ نارضایتی عمومی
    - ◊ انحصار تجارت
    - ◊ تقسیم بیت المال در اقوام و فامیل
- نوآوری و یا بدعت های ابوبکر، عمر و عثمان

متن درسی:

۱. تاریخ خلفاء، رسول جعفریان یا جزوه استاد
۲. معالم المدرستین، سید مرتضی عسگری یا جزوه استاد

منابع: ---

تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۱

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۰

پیش نیاز: تاریخ خلفاء

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی حضرت زهرا علیها السلام و امیر المؤمنین علیهم السلام به ویژه دوران امامت و حکومت آن حضرت

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به تحقیق و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- ضرورت امامت
- ویژگی‌های امام
- جایگاه امام
- وظایف متقابل امام و امت
- شمار امامان
- فاطمه زهرا علیها السلام

○ از تولد تا هجرت

- ازدواج و فرزندان
- یادگاران
- دفاع از ولایت
- پیگیری فدک، احتجاج بر انصار و خطبه ها
- چگونگی شهادت

○ علی بن ابی طالب علیه السلام

- تنها مولود کعبه

- کودکی تا جوانی در محضر پیامبر صلوات الله عليه وآلہ وسلم
- لیلۃ المیت

● رهبری اولین گروه مهاجر

- فرازهایی از حیات با برکت ایشان در عصر رسول الله صلوات الله عليه وآلہ وسلم

- پیروی از وصیت پیامبر صلوات الله عليه وآلہ وسلم
- امام علیه السلام و سقیفه

● رویکردهای حضرت در دوران سه خلیفه

- اقبال اجتماعی به حاکمیت حضرت علیه السلام

- فرازهایی از دوران حکومت
- انتقال مرکز حکومتی
- شیوه نصب و تعامل با کارگزاران
- چالش‌های سخت دوران حضرت علیه السلام
- اقدامات و تحولات فرهنگی
- اقدامات حضرت علیه السلام در برابر توطئه‌های بدخواهان
- شهادت در محراب عبادت

متن درسی: پیشوایان هدایت، نشر مجتمع اهل بیت (ع)

منابع:

١. الارشاد فی معرفة حجج الله على العباد، شیخ مفید.
٢. اعلام الوری بأعلام المهدی، فضل بن حسن طبرسی.
٣. فصول المهممه فی معرفة الانئمه، علی بن محمد بن صباغ مالکی.
٤. کشف الغمه فی معرفة الانئمه، علی بن عیسی اربلی.
٥. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب.
٦. ینابیع الموده، بیان قندوزی.
٧. الغارات، ابراهیم بن محمد ثقفى.
٨. جمل، شیخ مفید.
٩. خصائص امیرالمؤمنین، نسایی.
١٠. دانشنامه امام علی علیه السلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه زیر نظر علی اکبر رشاد.
١١. موسوعة الامام علی بن ابیطالب علیه السلام فی الكتاب و السنّة و التاریخ، محمد محمدی ری‌شهری و دیگران.
١٢. وقعة صفين، نصر بن مزاحم عطار منقری.
١٣. مأساة الزهراء سلام الله عليها ، جعفر مرتضی عاملی.
١٤. الاختصاص، منسوب به شیخ مفید.
١٥. الغدیر، عبدالحسین امینی.

تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۲

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۱

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام حسن، امام حسین و امام سجاد «علیهم السلام»

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- اوضاع سیاسی و اجتماعی این دوره
- وضعیت شیعه در این دوره

○ انتقال امامت

○ امامت امام حسن علیه السلام

• امام علیه السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی:

- ◊ تصدی امامت (بیعت مردم)
- ◊ عوامل و پیامدهای صلح
- ◊ شایعه پراکنی بر ضد امام علیه السلام
- ◊ شببه فراوانی ازدواج و طلاق

• چگونگی شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام

○ امامت امام حسین علیه السلام

• امام علیه السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی

◊ رویکرد امام علیه السلام در برابر معاویه و بیزید

◊ خروج امام علیه السلام از مدینه و حماسه بزرگ و ماندگار عاشورا

• امام حسین علیه السلام و مسائل فکری - فرهنگی

• پیامدهای قیام کربلا با تکیه بر قیام‌های شیعی

• عوامل و زمینه‌های وقوع حادثه کربلا

• بررسی حادثه بزرگ عاشورا و شهادت امام علیه السلام

○ امامت امام سجاد علیه السلام

• امام علیه السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی

◊ امام علیه السلام و واقعه عاشورا

◊ امام علیه السلام و قیام‌ها

• امام علیه السلام و مسائل فکری - فرهنگی:

- ◊ تشیع و تفکر امامت
- ◊ امام علیه السلام و جریان‌های فکری (فرقه‌ها)
- ◊ ترویج فقه نبوی صلی الله علیه و آله و سلم (شیخ فقهاءی سبعه، احیاگر اسلام)
- ◊ نقش تربیتی و فرهنگی دعاهاي امام علیه السلام
- امام علیه السلام و نزدیکان (همسران، فرزندان، بستگان، غلامان و کنیزان)
- چگونگی شهادت امام علیه السلام

متن درسی: پیشوایان هدایت، نشر مجمع اهل بیت (ع)

منابع:

١. الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، شیخ مفید.
٢. اعلام الوری بأعلام الهدی، فضل بن حسن طبرسی.
٣. تذكرة الخواص من الامة بذكر خصائص الائمة، سبط بن جوزی.
٤. کشف الغمة فی معرفة الائمه، علی بن عیسی اربلی.
٥. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب.
٦. ینابیع الموده، بیان قندوزی.
٧. الاختصاص، منسوب به شیخ مفید.
٨. الفصول المهمة فی معرفة الائمه، علی بن محمد ابن صباغ.
٩. مقاتل الطالبين، ابوالفرج اصفهانی.
١٠. الامام الحسن علیه السلام من تاريخ مدينة دمشق، ابن عساکر، تحقیق و تصحیح: محمد باقر محمودی.
١١. سیره معصومان علیهم السلام، سید محسن امین، ترجمه: علی حاجتی کرمانی.
١٢. سیرة الائمه الاثنتي عشر، هاشم معروف حسنی.
١٣. زندگانی امام حسن علیه السلام، باقر شریف قرشی، ترجمه: فخر الدین حجازی.
١٤. صلح امام حسن علیه السلام، شیخ راضی آل یاسین، ترجمه: سید علی خامنه‌ای.
١٥. جهاد الامام السجاد؛ زین العابدین علیه السلام، سید محمد رضا حسینی جلالی.

تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۳

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۲

هدف: بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام باقر، امام صادق و امام کاظم علیهم السلام

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات:

- اوضاع سیاسی و اجتماعی این دوره
- وضعیت شیعه در این دوره

○ انتقال امامت

- امامت امام باقر علیه السلام:
  - امام علیه السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی:
    - ◊ حکومت امویان
  - ◊ نقش امام علیه السلام در احیاء فقه و کلام شیعه و تأثیر گذاری بر علمای عامه
  - ◊ امام علیه السلام و جریان‌های فکری

- ابعاد و نتایج حرکت علمی امام باقر علیه السلام

- امام علیه السلام؛ خانواده؛ نزدیکان ویاران
- چگونگی شهادت امام باقر علیه السلام

○ امامت امام صادق علیه السلام

- امام علیه السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی:

- ◊ حکومت‌ها (امویان، عباسیان)
- ◊ قیام‌ها (زیدیه، نفس زکیه و...)

- امام علیه السلام و مسائل علمی و فکری - فرهنگی:

◊ کلامی

▪ مسلمانان (زیدیه، غالیان، اهل حدیث، معتزله)

▪ غیر مسلمانان (زنادقه، دهربیان)

◊ فقهی (اهل حدیث، اهل رأی)

◊ سایر علوم (شیمی، طب، ریاضیات و...)

• امام علیه السلام؛ مذهب جعفری و پیامدهای آن

• امام علیه السلام؛ خانواده؛ نزدیکان ویاران

- چگونگی شهادت امام صادق علیه السلام
- امامت امام کاظم علیه السلام
- امام علیه السلام و مسایل سیاسی - اجتماعی :
  - ◊ حاکمان عباسی
  - ◊ قیامها
- امام علیه السلام ؛ مسایل فکری - فرهنگی
- ◊ امام علیه السلام و فرقه‌های شیعی
- ◊ امام علیه السلام و تشکیلات و کالت
- ◊ امام علیه السلام و نزدیکان، خاندان و یاران
- چگونگی شهادت امام کاظم علیه السلام

متن درسی: پیشوایان هدایت، نشر مجتمع اهل بیت (ع)

منابع:

١. الارشاد فی معرفة حجج الله على العباد، شیخ مفید.
٢. اعلام الوری بأعلام الهدی، فضل بن حسن طبرسی.
٣. تذكرة الخواص من الائمة بذكر خصائص الائمه، سبط بن جوزی.
٤. کشف الغمہ فی معرفة الائمه، علی بن عیسیٰ اربیلی.
٥. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب.
٦. ینابیع الموده، بیان قندوزی.
٧. الفصول المهمة فی معرفة الائمه، علی بن محمد ابن صبّ.
٨. الامام الصادق علیه السلام، محمد حسین مظفر.
٩. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق
١٠. مدینه معاجز الائمه الاثنتي عشر و دلائل الحجج علی البشر، محمد بن حسن حر عاملي.
١١. کتاب النقض، عبد الجلیل رازی قزوینی
١٢. سیرة الائمه الاثنتي عشر، هاشم معروف حسني.
١٣. تحلیلی از زندگانی امام کاظم علیه السلام، باقر شریف قرشی، ترجمه: محمد رضا عطائی.
١٤. حیات فکری سیاسی امامان شیعه، رسول جعفریان.
١٥. الامام الصادق صلوات الله عليه، اسدحیدر.

تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۴

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۳

هدف: بررسی و تحلیل حوادث مهم زندگی امام رضا علیهم السلام تا پایان زندگی امام حسن عسکری علیهم السلام

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

کلیات:

- اوضاع سیاسی و اجتماعی این دوره
- وضعیت شیعه در این دوره
- انتقال امامت
- امامت امام رضا علیهم السلام

◊ امام علیهم السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی

- خلافت هارون و مأمون
- ولایت‌هدی امام علیهم السلام
- قیام‌های سیاسی - اجتماعی

◊ امام علیهم السلام و مسائل فکری - فرهنگی

- توسعه و گسترش فرهنگ تشیع
- مناظرات علمی با پیروان سایر ادیان
- امام علیهم السلام و فقیهان و متکلمان عامه
- امام علیهم السلام و فرقه‌های شیعی (واقفیه، زیدیه، غالیان و...)

◊ امام علیهم السلام و خاندان، نزدیکان، اصحاب و راویان

- ◊ چگونگی شهادت امام رضا علیهم السلام
- امامت امام جواد علیهم السلام

◊ امام علیهم السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی

- نظام خلافت
- قیام‌های سیاسی - اجتماعی

◊ امام علیهم السلام و مسائل فکری - فرهنگی

- امامت و شرایط سنی
- اداره شیعه و نظام وکالت
- مناظرات فقهی، کلامی و...

◊ امام علیهم السلام نزدیکان، خاندان و اصحاب

◊ چگونگی شهادت امام جواد علیهم السلام

- امامت امام هادی علیهم السلام

◊ امام علیهم السلام و مسائل سیاسی - اجتماعی

- حکومت (انتقال به سامراء، و مراقبت شدید)
- قیام‌های سیاسی - اجتماعی
- ◊ امام علیه السلام و مسایل فکری - فرهنگی
  - جایگاه علمی امام علیه السلام در میان فقهاء عامه
  - امام علیه السلام و جریان‌های فکری
  - اداره شیعه (نهاد و کالت)
  - پاسخگویی به سؤالات علمی
- ◊ امام علیه السلام، نزدیکان، خاندان و اصحاب
- ◊ چگونگی شهادت امام هادی علیه السلام
- امامت امام عسکری علیه السلام
- ◊ امام علیه السلام و مسایل سیاسی - اجتماعی
  - حکومت
  - قیام‌های سیاسی - اجتماعی
- ◊ امام علیه السلام و مسایل فکری فرهنگی
  - زمینه‌سازی غیبت
  - جریان‌های فکری و کلامی
  - جایگاه علمی امام علیه السلام در میان فقهاء شیعه
- ◊ امام علیه السلام، نزدیکان، خاندان، اصحاب و راویان
- ◊ چگونگی شهادت امام حسن عسکری علیه السلام

عنوان درسی: ---

منابع:

١. صحیفة الامام الرضا علیه السلام.
٢. عيون اخبار الرضا علیه السلام، شیخ صدوق.
٣. الامام الجواد علیه السلام، محمد کاظم قزوینی.
٤. الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، شیخ مفید.
٥. اعلام الوری باعلام الهدی، فضل بن حسن طبرسی.
٦. تذكرة الخواص من الامة بذكر خصائص الائمة، سبط بن جوزی.
٧. کشف الغمة فی معرفة الائمة، علی بن عیسی اربلی.
٨. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب.
٩. ینابیع الموده، بیان قندوزی.
١٠. الاختصاص، منسوب به شیخ مفید.
١١. سیرة الائمه الائمه عشر، هاشم معروف حسنی.
١٢. الحیاة السیاسیة للامام الرضا علیه السلام ، جعفر مرتضی عامل
١٣. زندگانی سیاسی امام جواد علیه السلام ، جعفر مرتضی عاملی.
١٤. الامام الهادی علیه السلام ، محمد کاظم قزوینی.
١٥. امام حسن عسکری علیه السلام، باقر شریف قرشی.
١٦. اعلام الهدایه، جمعی از نویسندها

تاریخ عصر غیبت

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۹

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت «علیهم السلام» ۴

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل حوادث مهم دوران غیبت صغیری

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

• مفاهیم: غیبت، غیبت صغیری، غیبت کبری، امامیه، نیابت، نیابت خاصه و عامه

• تاریخچه: مهدویت و غیبت در فرق شیعه

○ امام مهدی علیه السلام

• زندگی نامه حضرت ع

• آغاز امامت امام مهدی ع

• امام مهدی ع و وکلا

• امام مهدی ع و نواب اربعه: (معرفی نواب اربعه؛ نقش آنان در انسجام بخشی به شیعه؛ ارتباط آنان با امام ع و وظایف

آنان در اداره شیعه)

• عوامل و پیامدهای غیبت آن حضرت ع

• وضعیت سیاسی و اجتماعی شیعه در عصر غیبت صغیری

◊ شیعه و نفوذ در دستگاه خلافت (وزیران، کاتبان و ...)

• وضعیت فکری و فرهنگی شیعه در عصر غیبت صغیری

◊ مکاتب علمی رایج (عقل گرا، نقل گرا)

◊ تعاملات فرهنگی امامیه با دیگر فرق شیعی و مسلمان

◊ مراکز شیعی (قم و بغداد) و دانشمندان و دستاوردهای آنها

• غیبت کبری (زمینه‌ها و علل)

متن درسی:

۱. تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم ع، جاسم حسین، ترجمه: محمد تقی آیت الله‌ی.
۲. الامام المهدی ع من المهد الى الظهور، سید محمد کاظم قزوینی.

منابع:

١. الكافي كتاب الحجة، ابو جعفر محمد بن يعقوب كليني.
٢. اعلام الورى بأعلام المهدى، فضل بن حسن طبرسى.
٣. الارشاد فى معرفة حجج الله على العباد، شيخ مفيد.
٤. الغيبة، شيخ طوسى.
٥. الغيبة، محمد بن ابراهيم نعمانى.
٦. الفصول العشرة فى الغيبة، شيخ مفيد.
٧. كمال الدين و تمام النعمة، شيخ صدوق.
٨. مناقب آل ابي اطالب، ابن شهر آشوب.
٩. كشف الغمة على معرفة الائمة، على بن عيسى اريلى.
١٠. احاديث المهدى من مسند احمد بن حنبل، محمد جواد حسينى جلالى.
١١. نجم الثاقب، مرزا حسين نوري طبرسى معروف به «محدث نوري».
١٢. موسوعة الإمام المهدى عج : تاريخ ما بعد الظهور، سيد محمد صدر.
١٣. تاريخ سياسى غيبت امام دوازدهم عج ، جاسم حسين، ترجمة: محمد تقى آيت الله.
١٤. سازمان وكالت و نقش آن در عصر ائمه عليهم السلام، محمد رضا جبارى.

تاریخ تشیع

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۹

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیلی چگونگی پیدایش و سیر تطور تشیع، فرق مهم تشیع و دولت‌های مهم شیعی از آغاز تاکنون

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات و مفاهیم

- واژه و اصطلاح‌شناسی: (تشیع، شیعه، امامیه، جعفری، اثنی عشری، رافضی و ...)
- حیطه‌های دلالت مفهومی تشیع (امامت، عصمت، ولایت)

○ پیدایش تشیع

● نظریه‌های پیدایش تشیع

◊ تشیع آئینه اسلام

■ اهل بیت علیهم السلام در قرآن و کلام رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم

◊ پیدایش تشیع در ماجراهی سقیفه

■ زمینه‌ها، چگونگی پدید آمدن سقیفه، عوامل و فرآیندها

◊ پیدایش تشیع در خلافت امام علی علیه السلام

◊ پیدایش تشیع در پی ماجراهی کربلا

◊ پیدایش تشیع در عهد امامت امام صادق علیه السلام

◊ پیدایش تشیع در عصر آل بابویه

◊ پیدایش تشیع توسط ایرانیان

○ سیر تطور تشیع، عوامل و زمینه‌ها

● تشیع در دوران امامان معصوم علیهم السلام در عصر حضور

● تشیع در عصر غیبت

● جغرافیای تشیع

● نقش عالمان شیعی در تطورات

● قیام‌های شیعی

○ فرقه‌های شیعی: زیدیه، اسماعیلیه و ...

● بررسی زمینه‌ها و علل پیدایی، استمرار یا انحلال و تأثیر آنها از جریانات فکری و سیاسی

○ دولت‌های شیعی: علویان طبرستان، آل بویه، حمدانیان، فاطمیان، اسماعیلیان، ...

● مطالعه و تحلیل برآمدن، عملکرد، سقوط، تأثیر آن‌ها بر حرکت‌های شیعی و ...

متن درسی:

۱. تاریخ تشیع ج ۱ و ۲، گروه تاریخ پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۲. خاستگاه و پیدایش تشیع در عصر امامان شیعه، آفانوری.

منابع:

۱. اعلام الوری باعلام الهدی، فضل بن حسن طبرسی.
۲. الارشاد فی معرفة حجج الله على العباد، شیخ مفیی
۳. الغیبیة، محمد بن ابراهیم نعمانی.
۴. الفرق بين الفرق، عبد القاهر بن طاهر بغدادی.
۵. الفصل فی الملل و الأهواء و النحل، ابو محمد ابن حزم ظاهیری اندلسی.
۶. المَجْدِی فی أنساب الطالبین، مجدد الدین علی بن محمد عمری.
۷. المقالات و الفرق، سعد بن عبدالله ابی خلف اشعری قمی.
۸. الملل و النحل، محمد بن عبدالکریم شهرستانی
۹. تبصرة العوام فی معرفة مقالات الانام، مرتضی بن قاسم داعی حسنی رازی.
۱۰. تنبیه الغافلین عن فضائل الطالبین، شرف الإسلام بن سعید المحسن بن کرامه.
۱۱. عيون أخبار الرضا عليه السلام، شیخ صدوق.
۱۲. فرق الشیعه، حسن بن موسی نوبختی.
۱۳. مقاتل الطالبین، ابوالفرج اصفهانی
۱۴. تاریخ تشیع در ایران، رسول جعفریان.
۱۵. رجال، شیخ طوسی

سیره رسول خدا و اهل بیت «علیهم السلام» ۱ و ۲

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۴

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: تبیین موضوعی سیره رسول خدا صلی الله علیہ وآلہ وسلم و معصومان علیهم السلام در ابعاد گوناگون

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات و مفاهیم
- مفاهیم: تاریخ، سیره، سنت، فضائل، مناقب و ...
- ضرورت شناخت سیره و نقش آن در زندگی
- مبانی فهم سیره پیامبر صلی الله علیہ وآلہ و ائمہ علیهم السلام
- تفاوت‌ها و تشابه‌ها در سیره معصومان علیهم السلام
- نقش زمان و مکان در سیره معصومان علیهم السلام
- ابعاد سیره پیامبر صلی الله علیہ وآلہ و ائمہ علیهم السلام:
- سیره اخلاقی معصومان علیهم السلام
- سیره عبادی و دعایی معصومان علیهم السلام
- سیره بهداشتی معصومان علیهم السلام
- سیره تربیتی و خانوادگی معصومان علیهم السلام
- سیره علمی معصومان علیهم السلام
- سیره سیاسی معصومان علیهم السلام
- سیره مدیریتی معصومان علیهم السلام
- سیره اقتصادی معصومان علیهم السلام

متن درسی:

۱. سیره معصومین علیهم السلام ، محمدحسین وائقی راد.
۲. درآمدی بر سیره اهل بیت علیهم السلام، حسین عبدالحمدی.

منابع:

۱. السیرة النبویة، ابن هشام.
۲. المحجۃ البیضاء، محمد محسن فیض کاشانی.
۳. محسن، احمد بن محمد بن خالد برقی معروف به خالد برقی.
۴. فضائل اهل الیت، اسدبن بکر بن سلم
۵. مناقب اهل الیت، اسدبن علی الغسافی
۶. جوامع الدلایل فی مجامع الفضائل یا منبع الدلایل و مجمع الفضائل، ابوالسعادات اسعد بن عبدالقاهر اصفهانی.
۷. المناقب، جعفر بن احمدالودی

۸. سیره الانبیاء و الائمه، حسن بن حسین ابن بابویه قمی.
۹. راحه الارواح و مونس الاشباح فی احوال النبی صلی اللہ علیہ و آله و الائمه علیہم السلام، حسن سبزواری بیهقی
۱۰. الگوهای رفتاری امام علی علیه السلام ، محمد دشتی.
۱۱. الگوی زندگی: گزارشی از سیره عملی رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آله ، عباس یزدانی.
۱۲. فرازهایی بر جسته از سیره امامان شیعه، محمد تقی عبدوس و محمد مهدی اشتها ردی.
۱۳. سیره تربیتی سیره تربیتی پیامبر صلی اللہ علیہ و آله و اهل بیت علیہم السلام جلد۴ تربیت فرزند، سید علی حسینی زاده.
۱۴. رفق و مدارای تربیتی در سیره معصومین علیہم السلام، محمد داودی.

سیره
تربیتی

تاریخ امویان

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۶

نوع واحد: نظری

پیش فیاز: تاریخ اهل البيت علیهم السلام ۱ و ۲ و تاریخ خلفا

هدف: بررسی و تحلیل ظهور و سقوط امویان و تبیین مواضع ائمه علیهم السلام در این دوره

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

● وضعیت سیاسی و اجتماعی جهان اسلام این دوره

● چگونگی برآمدن امویان (زمینه‌ها، علل و چگونگی شکل‌گیری)

○ ادوار حاکمیت امویان

● دوره سفیانی

◊ حاکمان

◊ درگیری‌ها

◊ انحرافات و علل سقوط سفیانیان

● دوره ابن زبیر

● دوره مروانی

◊ حاکمان

◊ درگیری‌ها

◊ علل ضعف و انحطاط و سقوط مروانیان

● ساختار سیاسی امویان (اداری، قضایی، و حکومتی)

● ساختار اقتصادی (بیت‌المال، خراج، جزیه، زکات و غنایم)

● ساختار اجتماعی امویان

● فرهنگ و تمدن

● زن و نظام خانواده

● نقش زنان در حکومت امویان

○ امویان و امامان شیعه

● تعامل و تقابل با حاکمان اموی

◊ تشکیل حکومت‌های مردمی

◊ مخالفت‌ها و قیام‌ها

متنون محوری:

۱. مواضع سیاسی ائمه در قبال بنی امية (سفیانیان)، حسین عبدالرحمدی.

۲. تاریخ خلفا، رسول جعفریان. یا جزوی استاد که انطباق کامل با سرفصل داشته باشد.

١. الصبح الاعشى في صناعة الإنشاء، أبو العباس أحمد بن علي القلقشندي.
٢. العقد الفريد، ابن عبدربه.
٣. البدء والتاريخ، مطهر بن طاهر مقدسی.
٤. مروج الذهب، على بن حسين مسعودی.
٥. التنبيه والاشراف، على بن حسين مسعودی.
٦. النزاع والتخاصل فيما بين امية وبنى هاشم، محمد بن ابراهيم مقریزی شافعی.
٧. الغارات، ابراهيم بن محمد ثقفى.
٨. وقعة الصفين، نصر بن مزاحم بن سیار منقري.
٩. حکومت بنی امیه در خراسان، عبد الله مهدی خطیب، ترجمه: باقر موسوی.
١٠. دولت امویان، محمد سهیل طقوش، ترجمه: حجت الله جودکی.
١١. ضیاع بنی امیه فی عصر الخلافة، صفاء حافظ عبد الفتاح.
١٢. التیارات السیاسیة فی القرن الاول الهجری، ابراهیم بیضون.
١٣. الدولة الاموية، محمد خضری بک.
١٤. الدولة الاموية، الدولة الشجرة الملعونة الشامة او دور ظلم بنی امیه على العلویه، قزوینی کاظمی

تاریخ عباسیان

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۷

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل ظهور و سقوط عباسیان و حکومت‌های مهم این دوره و تبیین موضع ائمه علیهم السلام

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جهان اسلام در واپسین سال‌های امویان
- چگونگی برآمدن عباسیان (زمینه‌ها، علل و چگونگی شکل‌گیری)
- ادوار حاکمیت عباسیان
  - دوره اول عباسی (از آغاز تا خلافت معتصم)
    - ◊ حاکمان
    - ◊ نقش وزیران ایرانی
    - ◊ امامان شیعه و نظام خلافت
  - دوره دوم عباسی (از خلافت معتصم تا امیر الامرایی)
    - ◊ حاکمان
    - ◊ نقش ترکان
  - دوره سوم، دوره امیر الامرائی
    - ◊ امامان شیعه و نظام خلافت
  - دوره چهارم، دوره آل بویه یا تجدید سلطه ایرانیان
    - ◊ مذهب، فرهنگ و تمدن در عصر بویهی
    - ◊ تشیع و نظام خلافت
  - دوره پنجم، دوره سلجوقیان
    - ◊ رابطه سلجوقیان با عباسیان، فاطمیان و اسماعیلیان
    - ◊ مذهب، فرهنگ و تمدن در عصر سلجوقی
    - ◊ روابط خارجی
    - ◊ تشیع و نظام خلافت
  - سقوط بغداد (زمینه‌ها، علل، عوامل و چگونگی با تکیه بر اختلافات داخلی، حاکمان، اختلافات مذهبی، ناتوانی خلیفه و ...)
    - ◊ ساختار نظام خانواده در ادوار حکومت عباسیان
    - ◊ نقش زنان در سیاست و حکومت در ادوار خلافت عباسیان

متون محوری:

۱. عباسیان از بعثت تا خلافت، محمد الله‌اکبری.
۲. تاریخ عباسیان، احمد رضا خضری، یا جزوه استاد که انطباق کامل با سرفصل داشته باشد.

منابع:

۱. اخبار الطوال، ابن قتبیه دینوری.
۲. الرسل والملوک، محمد بن جریر طبری.
۳. تاریخ یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب یعقوبی.
۴. الاخبار الدوّلۃ العباسیۃ، مولف مجھول است.
۵. مروج الذهب، علی بن حسین مسعودی.
۶. البداء والتاریخ، مطهر بن طاهر مقدسی.
۷. البدایہ والنہایہ، اسماعیل بن عمر بن کثیر.
۸. تاریخ الاسلام، شمس الدین ذہبی دمشقی.
۹. اعلام الوری بأعلام المهدی، فضل بن حسن طبرسی.
۱۰. المنتظم فی تاریخ الأُمَّم و الملوک، عبد الرحمن بن علی ابن جوزی.
۱۱. الكامل فی التاریخ، عز الدین علی ابن اثیر.
۱۲. تاریخ فخری در آداب ملک داری و دولت‌های اسلامی، محمد بن علی ابن طقطقی.
۱۳. الوزراء و الكتاب، ابو عبد الله محمد بن عبدوس جهشیاری.
۱۴. الصیح الأعشی فی ضناعة الائشاء، احمد بن علی قلقشنده.
۱۵. العقد الفرید، ابن عبد ربه اندلسی.

تاریخ عثمانی

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۱۸

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ عباسیان

هدف: بررسی و تحلیل ظهور و سقوط حکومت عثمانی و تقابل آنان با حکومت صفویه

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

- برآمدن عثمانی‌ها:
  - زمینه‌ها و علل
  - شکل گیری و ساختار حکومت
- دوره امیرنشینی و مناسبات آنان با امیرنشینان و بیزانس
- تأسیس دولت تا فتح قسطنطینیه (از سلطان عثمان تا سلطان مراد)
- دوران شکوفایی و اوج (از سلطان محمد فاتح تا سلطان یزید قانونی)
  - فتح قسطنطینیه، انتقال خلافت به عثمانی، فتح مصر و شام، جنگ با صفویه
  - تقابل عثمانی با حکومت صفویه
    - زمینه‌ها و علل
    - چگونگی و پیامدها
  - دوره انحطاط دولت عثمانی
    - عوامل داخلی انحطاط: قدرت یافتن خاندان‌های سوکرلو و کورولو، افزایش قدرت مفتی‌ها و ینی‌چری‌ها، تجملات و فساد اداری
    - عوامل خارجی انحطاط: قدرت یافتن و رقابت با دولت‌های اروپایی، روسی و صفوی
    - دوران اصلاحات و تنظیمات
    - تجزیه و سقوط خلافت عثمانی
    - دستاوردهای حکومت عثمانی
      - حفظ و حمایت از حرمین شریفین
      - ممانعت از تجمع و قدرت یافتن یهود در سرزمین فلسطین
    - نقاط مثبت و منفی حکومت عثمانی
    - زن و نظام خانواده در عصر عثمانی
    - نقش زنان دربار در انحطاط دولت عثمانی

متن درسی: دولت عثمانی از اقتدار تا انحلال، اسماعیل احمد باقی، ترجمه: رسول جعفریان و جزوی تکمیلی استاد

منابع:

۱. تاریخ دیار بکریه، ابوبکر طهرانی.
۲. احسن التواریخ، حسن بیک روملو.

۳. شرفنامه، شرف خان بدليسى.
۴. هشت بهشت، آقا خان کرمانی و شیخ احمد روحی.
۵. زبدة التواریخ، میرزا مؤمن طباطبایی.
۶. آتاتورک، جمعی از مؤلفان: انور ضیاء و... .
۷. استانبول و تمدن امپراطوری عثمانی، برنارد لوئیس.
۸. بغداد در دوره عثمانی، جمیل موسی نجار.
۹. تعلیم در دوره عثمانی، جمیل موسی نجار.
۱۰. تاریخ امپراطوری عثمانی، استنفورد جی شاو.
۱۱. تاریخ امپراطوری عثمانی، اسماعیل اوژون چارشلی.
۱۲. تاریخ امپراطوری عثمانی، وین وو سینیج.
۱۳. تاریخ امپراطوری عثمانی، هامر پور کشتال و یوزف فو.
۱۴. شرق نزدیک، فیلیپ حتی.

اسلام در ایران

تعداد واحد: ۳

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۴

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به ایران و تحولات مهم ایران از عصر ایلخانان تا انقلاب اسلامی
ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- چگونگی ورود اسلام در ایران و گرایش ایرانیان به اهل بیت صلوات الله علیہم و آثار و پیامدهای آن
  - اقدامات پیامبر صلوات الله علیه وآلہ و دعوت ایرانیان به اسلام
  - آغاز گرایش ایرانیان به اهل بیت صلوات الله علیہم
  - پیشتازان تشیع در ایران
  - عوامل گرایش مردم به اهل بیت صلوات الله علیہم
  - آثار و برکات وجود امام رضا صلوات الله علیه در ایران
  - نقش امام زادگان و آثار شهادت ایشان در گسترش محبت به اهل بیت صلوات الله علیہم
- وضعیت فکری - فرهنگی ایران تا پایان عصر غیبیت و شخصیت‌های علمی شیعه در این دوران
- وضعیت فکری - فرهنگی ایرانیان از شروع عصر غیبیت کبری تا سقوط بغداد و شخصیت‌های علمی شیعه در این دوران
  - از سقوط بغداد تا عصر مرحوم علامه مجلسی و شخصیت‌های علمی شیعه در این دوران
  - از مرحوم علامه مجلسی تا مرحوم میرزا شیرازی و شخصیت‌های علمی شیعه در این دوران
  - از مرحوم میرزا شیرازی تا مرحوم امام خمینی و شخصیت‌های علمی شیعه در این دوران
- جمع‌بندی و نتیجه گیری

متن درسی: خدمات متقابل اسلام و ایران، شهید مرتضی مطهری و جزوی تکمیلی استاد

منابع:

۱. تاریخ طبری، محمد بن جریر طبری.
۲. تاریخ الاسلام و وفيات المشاهير و الاعلام، محمد بن احمد ذهبي.
۳. البداية والنهاية، اسماعيل بن عمر ابن كثير.
۴. تاریخ جرجان، حمزه بن یوسف سهمی.
۵. احسن التواریخ، حسن بیک روملو.
۶. تاریخ جهانگشا، عطا ملک جوینی.
۷. تاریخ صفویه، احمد تاجبخش.
۸. تاریخ گزیده، حمد الله مستوفی.
۹. تاریخ یمنی، عبدالجبار عتبی، ترجمه: ناصر بن زفر جرفادقانی.
۱۰. جامع التواریخ، رسیدالدین فضل الله.

۱۱. جهانگشای نادری، میرزا مهدی خان.
۱۲. راحه الصدور، محمد بن سلیمان راوندی.
۱۳. روضه الصفا ناصری، رضا قلی هدایت.
۱۴. حبیب السیر، میر خواند.
۱۵. خدمات اسلام و ایران، داوود الهامی.

سازمان اسناد

تاریخ انقلاب اسلامی ۱

تعداد واحد: ۲
پیش نیاز: اسلام در ایران

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۵
نوع واحد: نظری

هدف: بررسی تحولات مهم ایران از مشروطیت تا انقلاب اسلامی
ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- مفاهیم: انقلاب، انقلاب اسلامی، قیام، نهضت، نهضت مشروطه، جنبش، شورش، کودتا، فرهنگ، روشنگری و منور الفکری
- نظریه‌ها در باب چگونگی نهضت مشروطه و انقلاب اسلامی ایران
- عصر مشروطه
  - تحولات فکری- فرهنگی در این دوره
  - ایران و تحولات فکری - فرهنگی جهان
    - ◊ احزاب و نهضت‌های فکری و سیاسی
    - ◊ عوامل تجدد خواهی و دین گریزی
  - جنبش مشروطه و تحولات آن و نقش طبقات مختلف مردم در فرآیند نهضت
  - مهم‌ترین اقدامات در عصر مشروطه
  - ریشه‌ها و علل و عوامل ناکامی نهضت مشروطه
  - نقش مرجعیت و روحانیت شیعه در حوادث و تحولات در این دوره
  - نقش حوزه‌های علمیه و دانشمندان شیعه
  - روابط دین و دولت و مناسبات خارجی
  - جایگاه و نقش زنان در مسائل اجتماعی و سیاسی
  - جنبش‌های ملی و ضد استعماری جنگل، خیابانی، پسیان، مجتبهد لاری و ...

○ عصر پهلوی

- زمینه‌ها و عوامل شکل گیری دولت پهلوی
- چگونگی شکل گیری دولت پهلوی (رونده صعود رضاخان به قدرت از سردار سپهی تا وزارت جنگ و رئیس وزرایی)
- اندیشه‌ها و اهداف جمهوری خواهی
- اهداف تحولات فکری - فرهنگی در ایران
- سیاست و روابط خارجی دولت پهلوی
- احزاب و جنبش‌های عدالت خواه
- رضا خان و مذهب
- مدرس و حکومت

- نهضت مسجد گوهرشاد و نقش پهلوی
- مبارزه زنان علیه کشف حجاب
- انگیزه‌ها و علل اشغال ایران و سقوط رضا شاه در شهریور ۱۳۲۰
- مرجعیت و استبداد
- مرحوم آیت الله کاشانی و ملی شدن صنعت نفت
- بررسی و تحلیل نقش مرجعیت و روحانیت شیعه به ویژه مرحوم آیت الله بروجردی
- جایگاه و نقش زنان در مسائل سیاسی و اجتماعی این دوره
- بررسی عملکرد دولت پهلوی

متن درسی:

انقلاب اسلامی، جلال الدین فارسی و جزوه تکمیلی استاد که انطباق کامل با سرفصل داشته باشد.

منابع:

۱. انقلاب اسلامی، زمینه‌ها و پیامدها، منوچهر محمدی.
۲. انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، عباسعلی عمید زنجانی.
۳. پیرامون انقلاب اسلامی، شهید مرتضی مطهری.
۴. چارچوبی برای تحلیل و شناخت انقلاب اسلامی در ایران، محمد باقر حشمت زاده.
۵. مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی، صادق زبیاکلام.
۶. نهضت امام خمینی، سید حمید حسینی روحانی.
۷. اسناد معاهدات دو جانبی ایران با سایر دول، وزارت امور خارجه.
۸. اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی، محمد علی همایون کاتوزیان.
۹. تئوری‌های ساخت قدرت و رژیم پهلوی دوم، محمد رحیم عیوضی.
۱۰. تاریخ سیاسی معاصر ایران، جلال الدین مدنی.
۱۱. تاریخ معاصر ایران از تاسیس سلسله قاجاریه تا اصلاحات ارضی در ایران، پیتر آوری، ترجمه: محمد رفیعی مهرآبادی.
۱۲. ظهور و سقوط پهلوی، خاطرات ارتشبند حسین فردوست.
۱۳. عصر پهلوی به روایت اسناد، علیرضا زهیری.
۱۴. تاریخ بیست ساله ایران، حسین مکی.
۱۵. زندگانی سید حسن مدرس، حسین مکی.

تاریخ انقلاب اسلامی ۲

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۶

پیش نیاز: تاریخ انقلاب اسلامی ۱

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی تحولات مهم ایران از مشروطیت تا انقلاب اسلامی

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

• انقلاب اسلامی ایران (نظریاتی چند در علت پیدایی انقلاب اسلامی ایران)

○ جایگاه ایران در عرصه سیاست

• روابط ایران با کشورهای منطقه

• روابط ایران با کشورهای استعمارگر(آمریکا، شوروی، انگلیس و رژیم اشغالگر قدس)

○ اوضاع اجتماعی و فرهنگی ایران در عصر پهلوی

○ مرحوم امام خمینی و زمانه

• از تولد تا رحلت مرحوم آیت الله بروجردی

• مرحوم امام در دوره مشروطه

• مرحوم امام در عصر مرحوم شیخ عبدالکریم حائری

• مرحوم امام در عصر مرحوم آیت الله بروجردی

• مرحوم امام در عرصه سیاست تا رحلت

• مراحل مبارزات مرحوم امام

• اندیشه سیاسی مرحوم امام

• مرحوم امام و نظام سلطنتی

• مرحوم امام و نظام سیاسی اسلام

• مرحوم امام و جریانات، گروه ها و احزاب سیاسی

○ جمهوری اسلامی

• شکل گیری نظام سیاسی

• دوره استقرار و تثبیت

• انقلاب و نظریه ولایت فقیه

• تأثیر انقلاب اسلامی در سطح جهان و نظام بین الملل

متن درسی: ---

منابع:

۱. انقلاب اسلامی، زمینه‌ها و پیامدها، منوچهر محمدی.
۲. انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، عباسعلی عمید زنجانی.
۳. پیرامون انقلاب اسلامی، شهید مرتضی مطهری.
۴. چارچوبی برای تحلیل و شناخت انقلاب اسلامی در ایران، محمد باقر حشمت زاده.
۵. مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی، صادق زبیکلام.
۶. نهضت امام خمینی، سید حمید حسینی روحانی.
۷. اسناد معاہدات دو جانبه ایران با سایر دول، وزارت امور خارجه.
۸. اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی، محمد علی همایون کاتوزیان.
۹. تئوری‌های ساخت قدرت و رژیم پهلوی دوم، محمد رحیم عیوضی.
۱۰. تاریخ سیاسی معاصر ایران، جلال الدین مدنی.
۱۱. تاریخ معاصر ایران از تاسیس سلسله قاجاریه تا اصلاحات ارضی در ایران، پیتر آوری، ترجمه: محمد رفیعی مهرآبادی.
۱۲. ظهور و سقوط پهلوی، خاطرات ارتشبید حسین فردوست.
۱۳. عصر پهلوی به روایت استاد، علیرضا زهیری.
۱۴. تاریخ بیست ساله ایران، حسین مکی.
۱۵. زندگانی سید حسن مدرس، حسین مکی.

اسلام در مصر و شام

تعداد واحد: ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به مصر و شام و شناخت دولت‌های اسلامی این مناطق و حوادث مهم این دوران

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات:
- واژه شناسی مصر و شام
- محدوده، موقعیت جغرافیایی، اهمیت تاریخی و ویژگی‌های آن
- پیشینه تاریخی مصر و شام در آستانه ظهور اسلام
- ورود اسلام زمینه‌ها و چگونگی
- حکومت‌ها و قدرت‌های سنتی و شیعی در مصر و شام
- حمدانیان، طولونیان، سلاجقه، اخشیدیان، فاطمیان، زنگیان، ایوبیان، ممالیک، بنو مرداس، عصر عثمانی و...
- خاستگاه، برآمدن، قلمرو، تاریخچه، ساختار، مناسبات سیاسی و نظامی، اقدامات، چالش‌ها، سقوط جنگ‌های صلیبی (زمینه، عوامل، عملکرد، پیامدها)
- فرهنگ و تمدن مصر و شام و مقایسه آن با قبل از اسلام
- ادبیات، زبان، خط، هنر، صنایع، معماری و علوم
- ادیان، و مذاهب و تعامل آنان با یکدیگر
- وضعیت اقتصادی و اجتماعی مصر و شام
- مصر و شام در عصر جدید

متن درسی:

منابع:

۱. حسن المحاضرة في أخبار مصر و قاهرة، جلال الدين سبوطى.
۲. دراسات في تاريخ مصر الاجتماعي، قاسم عبده قاسم.
۳. فتوح البلدان، احمد بن يحيى بلاذري.
۴. فتوح الشام، محمد بن عمر واقدى.
۵. افتتاح الدعوة، قاضى نعمان.
۶. الأزهر و ما حوله من آثار، ماهر زكى.
۷. تاريخ الحروب الصليبية، سهيل زكار.
۸. البيان والاعراب عما بأرض مصر من الاعراب، تقى الدين احمد بن على مقريزى.
۹. خطط، تقى الدين احمد بن على مقريزى.
۱۰. العمارة الإسلامية في مصر، كمال الدين سامح.

١١. القاهرة تاریخها، فنونها و آثارها، حسن باشا.
١٢. النجوم الزاهره، ابن تقردی بردی.
١٣. الحياة العقلية في عصر الحروب الصليبية بمصر والشام، احمد احمد بدوى.
١٤. النفحۃ الزکیۃ فی تاریخ مصر و اخبار الدوّلۃ الاسلامیۃ، محمد ذکی.
١٥. الولاة، ابو عمر محمد بن یوسف بن یعقوب کندی.

تاریخ اسلام

اسلام در مغرب و اندلس

تعداد واحد: ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل چگونگی ورود اسلام به مغرب و اندلس و شناخت دولت‌های اسلامی این مناطق و حوادث مهم این دوران

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

● واژه شناسی مغرب و اندلس

● جغرافیا، محدوده و جمعیت شناسی

○ مغرب پیش از دوره اسلامی

● نفوذ، قلمرو، تشکیلات، روابط، سقوط

● مروری بر وضعیت مذهبی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مغرب و اندلس

○ مغرب و اندلس در دوره اسلامی

● دوره ورود اسلام (زمینه‌ها و پیامدها)

● مغرب و اندلس پیش از عصر عثمانی

● مغرب و اندلس در عصر عثمانی

○ فرهنگ و تمدن مغرب و اندلس

○ ادبیات، مذاهب و فرق اسلامی، هنر، صنایع، شهرسازی و معماری

○ قصور و رباط‌ها (کارکرد و سیر تحول)

○ تحلیلی بر تأثیر فرهنگی مغرب بر جهان اسلام

○ وضعیت اقتصادی و اجتماعی

متن درسی: ---

منابع :

۱. آثار المغرب و الاندلس، طاهر مظفر.
۲. الاندلس في التاريخ، شاكر مصطفى.
۳. التشيع في الاندلس، مكي عزالدين عمر.
۴. التشيع في بلاد المغرب الإسلامي، محمد بركات.
۵. الخلافة الفاطمية بالمغرب، فرجات دشراوى.
۶. المساجد والقصور في الاندلس، خالد يونس خالدى.

٧. تاریخ المغرب و حضارته، حسین مونس.
٨. تاریخ دولت اسلامی در اندلس، محمد عبدالله عدنان، ترجمه: عبدالحمید آیتی.
٩. تاریخ فتح اندلس، ابن قوطیه، ترجمه: ناصر الدین منشی کرمانی.
١٠. تاریخ گسترش اسلام و تاریخ جهان، خیراندیش.
١١. دراسات فی تاریخ و حضارة المغرب الاسلامیة، عبد الواحد ذنون طه.
١٢. دولت امویان در اندلس، عبد المجید نعی، ترجمه: محمد سپهری.
١٣. دولة الإدارسة في المغرب والأندلس، سعدون عباس نصرالله.
١٤. سپیده دم اندلس، حسین مونس، ترجمه: حمیدرضا شیخی.
١٥. هفت قرن فراز و نشیب تمدن اسلامی در اسپانیا، ایگناسیو اولاگوئو، ترجمه: ناصر موافقیان.

اسلام در هند و آسیای میانه

تعداد واحد: ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی و تحلیل چگونگی ورود و گسترش اسلام و تشیع در این منطقه و شناخت دولت‌های اسلامی این منطقه و شیعی و حوادث مهم این دوران

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

● واژه شناسی، جغرافیا و پیشینه تاریخی هند و آسیای میانه

○ ورود اسلام به هند و آسیای میانه

○ سلسله‌ها (علمای شیعی و سادات و ...) و قدرت‌های اسلامی در هند و آسیای میانه

○ حرکت‌های شیعی هند در عصر مغول و تیموریان

○ حرکت‌های شیعی هند و آسیای میانه در عصر استعمار

○ فرهنگ و تمدن اسلامی در هند و آسیای میانه

○ ادیان، مذاهب اسلامی (به ویژه تشیع) و تصوف در هند و آسیای میانه

○ هند و آسیای میانه در عصر جدید

○ تحلیلی بر خدمات هند و آسیای میانه بر فرهنگ و تمدن اسلامی

متن درسی: ---

منابع:

۱. آثارالبلاد و اخبارالعباد، زکریا بن محمد بن محمود قزوینی

۲. تاریخ بخارا، جعفر بن محمد زکریا ترشخی

۳. تاریخ بیهقی، ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی

۴. تاریخ ترک تازان هند، عزیز احمد هندی

۵. تاریخ ترک‌های آسیای میانه، بارتولد ترجمه حسینی

۶. تاریخ دولت خارزمشاهیان، قفس اوغلی ترجمه اصفهانیان

۷. تاریخ روابط ایران و هند، ریاض الاسلام

۸. تاریخ سلجوقیان، کوشش هوتسما

۹. تاریخ سیستان، تصحیح ملک الشعرای بهار

۱۰. تاریخ فرنگ چین، جرالد فیتس، ترجمه اسماعیل دولتشاهی

۱۱. سلوک الملوك، روز بهان خنجی
۱۲. کتاب سندباد بحری، تصحیح سمرقندی
۱۳. بخارا دستاورد قرون وسطی، ریچارد فرای، ترجمه محمد محمودی
۱۴. ادیان و مکتب های فلسفی هند، داریوش شایگان
۱۵. سیرگسترش اسلام در هند، سیرتوماس، ترجمع دعوتی

سیرگسترش اسلام

متون تخصصی عربی

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۱۰۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری - عملی

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی کهن به زبان عربی

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۷ نمره به کار عملی (ترجمه متن عربی) و ۸ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

طلاب برای هر جلسه بین ۳ تا ۵ صفحه از متون زیر را به منظور درک مطلب، اعراب‌گذاری و ترجمه می‌کنند و استاد تنها به رفع اشکال و بیان دقایق متن می‌پردازد.
علاوه بر این، استاد در ابتدای نیمسال متن‌هایی را برای طلاب تعیین می‌کند و طلاب موظفند آن را ترجمه و اعراب‌گذاری کرده و تا پایان نیمسال ارایه کنند.

• تاریخ عمومی مانند:

- ◊ اخبار الطوال (دینوری)
- ◊ تاریخ يعقوبی (محمد بن واضح)
- ◊ تاریخ الطبری (محمد بن جریر)
- ◊ مروج الذهب (مسعودی)
- ◊ المنتظم (بن جوزی)

• سیره و مغازی مانند:

- ◊ المغازی (واقدی)
- ◊ وقعة صفين (نصر بن مزاحم)
- ◊ السيرة النبوية (ابن هشام)
- ◊ الجمل (شيخ مفید)
- ◊ الغارات (ثقفی)
- ◊ سبل الهدی و الرشاد (شامی)،
- ◊ تذكرة الخواص (سبط ابن جوزی)

• نسب و تراجم مانند:

- ◊ انساب الاشراف (بلادی)
- ◊ الطبقات الكبرى (ابن سعد)
- ◊ البداية و النهاية (ابن کثیر)

- ◊ جمهرة النسب (ابن حزم)
- ◊ الطرائف في معرفة الطوائف (ابن طاوس)
- اهل بيت صلوات الله عليهما مانند:

- ◊ كتاب سليم قيس هلالى
- ◊ تاريخ أبي مخنف
- ◊ أعلام الورى (طبرسى)
- ◊ الارشاد (شيخ مفيد)
- ◊ الرجال (شيخ طوسى ونجاشى)
- ◊ اصول کافی (بخش های تاریخی)
- ◊ کمال الدين وتمام النعمة

متن درسی: جزوه استاد، برگرفته از برخی کتابهای پیش نوشته بویژه اخبار الطوال (دینوری) المغازی (وقدی) تذکره الخواص(سبط ابن جوزی) کمال الدين وتمام النعمة، تاریخ ابی مخنف (وقدی الطف)

توضیحات: متن کار عملی حدود ۱۰ صفحه از متون عربی کهن در زمینه گرایش مربوط است که طلبه آن را اعراب گذاری و ترجمه نماید.

منابع: ---

وضع کنونی جهان اسلام

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۷

پیش نیازه ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی حوادث مهم و نقاط قوت و ضعف جهان اسلام در عصر حاضر با توجه به استعمار جدید

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات و مفاهیم:

- جهان اسلام و محدوده جغرافیایی آن
- استعمار، استعمار کهن، استعمار جدید و اهداف آن
- عصر جدید
- نقاط قوت و ضعف جهان اسلام از منظر اندیشمندان مسلمان
- نقاط قوت و ضعف جهان اسلام از منظر مستشرقان
- عوامل بیداری اسلامی از منظر اندیشمندان شیعی
- وضعیت فرهنگی، دینی کشورهای اسلامی
- وضعیت سیاسی کشورهای اسلامی
- وضعیت اقتصادی کشورهای اسلامی
- جایگاه اندیشه امام خمینی و جمهوری اسلامی در بیداری جهان اسلام

متن درسی: سرزمین اسلام (شناخت کشورهای اسلامی)، غلامرضا گلی زواره و جزوی تکمیلی استاد

منابع:

۱. صحیفه نور، امام خمینی.
۲. جهان اسلام، مرتضی اسدی.
۳. سرزمین اسلام، غلامرضا گلی زواره.
۴. کتابهای وزارت خارجه درباره کشورهای اسلامی.
۵. جغرافیای تاریخی جهان اسلام، حسین قره چانلو.
۶. جغرافیای شیعه و اطلس شیعه، رسول جعفریان.
۷. استعمار نو، مهدی بهار.
۸. امیر کبیر، قهرمان مبارزه با استعمار، اکبر هاشمی رفسنجانی.
۹. میراث خوار استعمار، مهدی بهار.
۱۰. دانشنامه جهان اسلام، بنیاد معارف اسلامی.
۱۱. امپریالیسم

جنبشهای فکری - دینی معاصر

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۸

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت جنبشهای اسلامی و شیعی در صد سال اخیر و بررسی آثار آنها
ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به تحقیق اختصاص دارد

سرفصل:

- کلیات و مفاهیم
  - اصلاح، جنبش، نهضت، شورش و ...
  - استعمار در سرزمینهای اسلامی در قرن ۱۹ (اهداف و انگیزه‌ها)
  - تاریخچه اصلاح طلبی در جهان معاصر اهداف و انگیزه‌ها
- ماهیت شناسی جنبش‌های معاصر (زمینه‌ها و پایگاه‌های اجتماعی)
  - جنبش‌های اسلامی ضد استعمار
  - سخن‌شناسی جنبش‌های اسلامی معاصر
  - شاخصه‌های جنبش‌های فکری - دینی
  - زمینه‌ها و عوامل ظهور جنبش‌های فکری - دینی
  - پایگاه اجتماعی جنبش‌های فکری - دینی
  - جنبش‌های خاورمیانه (سید جمال و شاگردانش، اخوان المسلمين و شعبه‌های آن، وهابیت و ...)
  - جنبش‌های شبہ قاره (دھلوی، جماعت اسلامی پاکستان، جماعت علمای اسلام پاکستان، تحریک جعفری، سر سید احمد خان و ...)
  - جنبش‌های شمال آفریقا (سنوسیه، مهدی سودانی، جنبش اسلامی معاصر سودان و ...)
- بررسی جنبش‌های معاصر
  - جنبش‌های شیعی خاورمیانه تالنقلاب اسلامی (سیدجمال، میرزای شیرازی، آیت الله بروجردی و ...)
  - جنبش‌های غیرشیعی خاورمیانه (نقش سید جمال و شاگردانش، اخوان المسلمين و شعبه‌های آن، وهابیت و ...)
  - جنبش‌های شبہ قاره (دھلوی، جماعت اسلامی پاکستان، جماعت علمای اسلام پاکستان، تحریک جعفری، سر سید احمد خان و ...)
  - جنبش‌های شمال آفریقا (سنوسیه، مهدی سودانی و ...)
- نقش و تاثیر انقلاب اسلامی بر جنبش‌های فکری - دینی

متن درسی: نهضت‌های دینی - سیاسی معاصر، علی اصغر حلبي.

منابع:

۱. اندیشه‌های سیاسی در اسلام معاصر، حمید عنایت.
۲. سیری در اندیشه‌های سیاسی عرب، حمید عنایت.
۳. بیدارگران اقالیم قبله، محمد رضا حکیمی.
۴. تنبیه الامّة و تنزیه الملّة، محمد حسین نایینی.
۵. جنبش‌های اسلامی در جهان عرب، هرایر دکمچیان.
۶. جنبش‌های اسلامی معاصر، احمد موشقی.
۷. رویارویی‌های اندیشه گران ایران با دو رویه بورژوازی تمدن غرب، عبد‌الهادی حائری.
۸. طبایع الاستبداد و مصارع الاستبعاد، عبد‌الرحمن کواکبی.
۹. تاریخ بیداری ایرانیان، نظام‌الاسلام کرمانی.
۱۰. نهضت‌های صد ساله اخیر، شهید مرتضی مطهری.
۱۱. اندیشه‌ی اصلاحی در نهضت‌های اسلامی، محمد جواد صاحبی.
۱۲. سرآغاز نوآندیشی معاصر، مقصود فراستخواه
۱۳. نهضت بیدارگری در جهان اسلام، هانتی

جغرافیای تاریخی جهان اسلام

تعداد واحد: ۱

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۰

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت سیر پیشرفت و گسترش جهان اسلام و تقسیمات سرزمین‌های اسلامی

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

• مفاهیم (جغرافیا، جغرافیای تاریخی، اقالیم، طول و عرض جغرافیایی، جهات چهارگانه و ...)

• زمینه‌ها و عوامل پیدایش جغرافیای تاریخی اسلامی

• انواع جغرافیا (تاریخی، نجومی، ریاضی، انسانی، سیاسی، اقتصادی)

• نقش و اهمیت جغرافیا در تاریخ

○ جغرافیانگاری مسلمانان

○ آشنایی با مناطق و ایالات مهم قلمرو اسلامی

• حجاز

• جبال

• عراق

• جزیره

• شامات

• خراسان

○ جغرافیای شیعه در جهان اسلام

• کشورهایی که شیعه در آن در اکثریت است: ایران، عراق، لبنان، بحرین، یمن

• کشورهایی که شیعه در آن در اقلیت‌اند: هند، افغانستان، پاکستان، عربستان، کویت، سوریه، ترکیه، مصر، عمان و شیعه نشین.

○ جغرافیای شیعه در جهان غیر اسلام (اروپا، آمریکا، آفریقا، آسیای دور و اقیانوسیه)

متن محوری:

۱. جغرافیای سیاسی جهان اسلام، سید یحیی صفوی.

۲. جغرافیای تاریخی و انسانی شیعه در جهان اسلام، رسول جعفریان

منابع:

۱. نرم افزار جغرافیای جهان اسلام، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور.

۲. آثار البلاد و اخبار العباد، محمد مراد عبدالرحمان.

٣. احسن التقاسيم في معرفة الأقاليم، أبو عبدالله محمد بن احمد مقدسى.
٤. الاعلاق النفيسه، احمد بن عمر ابن رسته.
٥. البلدان، احمد بن اسحاق يعقوبي.
٦. المسالك، ابن خردابه.
٧. المسالك و الممالك، ابواسحاق فارسي اصطخرى.
٨. تاریخچه جغرافیا در تمدن اسلامی، فرانسیس تشنه، ترجمه: احمد مقبول.
٩. تقویم البلدان، ابوالقداء عماد الدين اسماعیل ایوبی.
١٠. جغرافیای حافظ ابرو، حافظ ابرو.
١١. حدود العالم من المشرق الى المغرب، مینورسکی.
١٢. صورة الارض، محمد بن على بن حوقل.
١٣. فتوح البلدان، احمد بن يحيى بلاذری.
١٤. معجم البلدان، یاقوت حموی.
١٥. معجم معالم الجغرافیه، غیث بلاذی.

کلیات تاریخ تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۰۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: بررسی تاریخ تمدن اسلامی و ابعاد آن

ارزشیابی: ۱۷ نمره به امتحان پایانی و ۳ نمره به فعالیت کلاسی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم: تعریف لغوی و اصطلاحی تمدن، فرهنگ، نسبت میان فرهنگ و تمدن، تعامل و تقابل تمدن‌ها
- تمدن در فرآن و سنت
- ویژگی و خصوصیت تمدن
- عوامل شکل‌گیری و گسترش تمدن اسلامی
- عوامل افول
- تأثیر اسلام بر تمدن اسلامی (مسلمین)
  - در عصر امویان
  - در عصر عباسیان
  - در عصر عثمانی
  - احیای تمدن اسلامی
- پیش از انقلاب اسلامی ایران
- پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران

متن درسی:

۱. نقش شیعه در فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، علی اکبر ولایتی.
۲. پویایی فرهنگ و تمدن اسلامی، علی اکبر ولایتی.

منابع:

۱. سنی ملوک الارض و الانبیاء، حمزه اصفهانی.
۲. طبقات الاطباء و الحكماء، ابن جلجل، ترجمه: محمد کاظم امام.
۳. مقدمه ابن خلدون، ابن خلدون.
۴. وفیات الأعیان و انباء ابناء الزمان، ابن خلکان.
۵. تاریخ پیشرفت‌های علمی و فرهنگی بشر، یونسکو.
۶. تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان.
۷. تاریخ تمدن، ویل دورانت.
۸. تمدن اسلام و عرب، گوستاو لوپون.
۹. تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری، آدام متز.
۱۰. حضارة العرب، مصطفی رافعی.
۱۱. خدمات متقابل ایران و اسلام، شهید مرتضی مطهری.
۱۲. علم و تمدن در اسلام، حسین نصر.
۱۳. تاریخ تمدن اسلامی، میان محمد شربف.

مستشرقان و تاریخ اسلام

تعداد واحد: ۲

بیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۱۸۲۹

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت ماهیت استشراق و مکاتب آن و نقد و بررسی مهم‌ترین شباهت خاورشناسان پیرامون تاریخ اسلام
ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات و مفاهیم:
  - شرق‌شناسی، مستشرق، استشراق، شرق، غرب و ...
  - انگیزه‌ها و اهداف مستشرقان (سیاسی، دینی - تبشیری، استعماری، علمی - فرهنگی)
  - محورهای فعالیت مستشرقان (ترجمه، تصحیح و تألیف)
  - رابطه استعمار و استشراق
- سیر تاریخی مطالعات مستشرقان در حوزه تاریخ اسلام
- موضوعات مورد مطالعه مستشرقان (در محورهای ترجمه، تصحیح و تألیف)
  - عصر جاهلی
  - سیره نبوی صلی الله علیہ و آله
  - تاریخ تشیع
  - تاریخ خلافت تا سقوط عثمانی
  - تاریخ تمدن
  - تاریخ کشورهای اسلامی و ...
- بررسی و نقد آثار مستشرقان (گلدزیهر، ولهاوزن، لامنس، برنارد لویس، آربی، مکدرموت، مارلونگ و...)
- مراکز علمی و نشریات تاریخی مستشرقان
- تأثیر نظریه پردازی مستشرقان بر مطالعات تاریخی مسلمانان
- نقد مبانی مطالعات تاریخی مستشرقان

متون محوری:

۱. مطالعات اسلامی در غرب، محسن الوبی.
۲. قرآن و مستشرقان، محمدحسن زمانی.

منابع:

۱. الاستشراق، دائرة المعارف بستانی.
۲. الاستشراق و المستشرقون، نجيب العقيقي.

٣. المستشرقون وترجمه القرآن، محمد صالح البنداق.
٤. مناهج المستشرقين، نقره التحامى.
٥. دائرة المعارف اسلام، چاپ اروپا مدخل تاريخ شرق اسلامی.
٦. موسوعة المستشرقین، عبدالرحمن بدوى.
٧. قراءة جديدة في تاريخ الاستشراق، عبدالرحيم حسن.
٨. الاستشراق، ادوارد سعيد.
٩. الدراسات العربية والاسلامية في ألمانيا في القرن العشرين.
١٠. المستشرقون و مصادر التشريع، عجيل جاسم نشمی.
١١. اسلام از دریچه چشم مسیحیان، مجتبی مینوی.
١٢. فرهنگ کامل خاورشناسان، نقد آثار خاورشناسان، عبدالرحمن بدوى، ترجمه: شکرالله خاکرند.
١٣. مستشرقان و اسلام، مرتضی کریمی نیا.

عربی معاصر

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۱۱۰۲

پیش نیاز: متون تخصصی عربی

نوع واحد: نظری - عملی

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی به عربی جدید

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۷ نمره به کار عملی (ترجمه متون عربی) و ۸ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

قرائت، درک مطلب، اعراب گذاری و ترجمه حدوداً ۶۰ صفحه متون عربی معاصر در تاریخ از متون تاریخی منتخب ذیل علاوه بر این، استاد در ابتدای نیمسال متن هایی را برای طلاب تعیین می‌کند و طلاب موظفند آن را ترجمه و اعراب گذاری کرده و تا پایان نیمسال ارایه کنند.

- قراءت متون تاریخی منتخب:
- المفصل في تاريخ العرب قبل الإسلام (جود على)
- أهل البيت (ع) في المكتبة العربية (سيد عبدالعزيز طباطبائي)
- السقيفة في التاريخ (الشهيد الصدر)
- خديجة بنت الخويلد بهجة قلب المصطفى (محمد عبد يمانى)
- الأدب في ظل التشيع (عبد الله نعمه)
- الصحيح من سيره الرسول الاعظم (ج ١) (جعفر مرتضى العاملى)
- الإمام السجاد جهاد و امجاد (حاج حسن حسين)
- الانتفاضات الشيعية عبر التاريخ (هاشم معروف حسني)
- الانصار و الرسول (ص) (ابراهيم بيضون)
- الشيعة في الميزان (معنى)
- دراسات التاريخ و بحوث في التاريخ و الإسلام (جعفر مرتضى عاملی)
- شخصيات قلقة في الإسلام (عبدالرحمن بدوى)
- ملامح التيارات في القرن الأول الهجري (ابراهيم بيضون)

متن درسی: ---

توضیحات: متن کار عملی حدود ۱۰ صفحه از متون عربی معاصر در زمینه گرایش مربوط است که طلبه آن را اعراب گذاری و ترجمه نماید.

زبان انگلیسی ۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

شناسه درس: ۳۰۵۲۱۰۱

نوع واحد: نظری

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی به زبان انگلیسی

ارزشیابی: ۳ نمره از نمره درس به فعالیت کلاسی افراد یعنی پیش مطالعه و یافتن لغات دشوار متن داده شده اختصاص می‌یابد. در اول نیمسال به هر طلبه حدود ۴ صفحه کار عملی (ترجمه متون انگلیسی) داده می‌شود تا آن را ترجمه نماید. که ۵ نمره از نمره درس را به خود اختصاص می‌دهد. ۱۲ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص می‌یابد.

سرفصل:

حدود ۳۵ صفحه از متون تخصصی انگلیسی در زمینه تاریخ اسلام، با انتخاب استاد و با بکارگیری طلاب تدریس می‌شود. در تدریس بر بادگیری مهارت‌های زیر تاکید می‌شود:

- نحوه استفاده از فرهنگ لغت و دائرةالمعارف
- متون مختلف سریع خوانی
- واژگان‌سازی
- نگارش رئوس مطالب
- خلاصه نویسی

متن درسی: ---

منابع پیشنهادی :

۱. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی (نیمه تخصصی)، رضا عطایی.
  ۲. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی، محمدعلی الحسینی و دیگران.
  ۳. انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی ۱ و ۲، مهدی نوروزی، علی خرایی‌فر.
  ۴. مدخل‌هایی از دایرة المعارف اسلام ، پل ادواردز، راتلچ و ایرانیکا. (ترجیحاً سعی شود متن‌های ساده‌تر انتخاب شوند).
۵. Rutledge Encyclopedia of philosophy, Edward Craig.
- ۶ . Encyclopedia OF Religion and Ethics, James Hastings.
۷. The Encyclopedia of philosophy, Paul Edwards.
- ۸ . The Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements, Richard Lands.
۹. ۱۰. D. Aryan pour.

زبان انگلیسی ۲

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۲۱۰۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون تاریخی به زبان انگلیسی

ارزشیابی: ۳ نمره از نمره درس به فعالیت کلاسی افراد یعنی پیش مطالعه و یافتن لغات دشوار متن داده شده اختصاص می‌یابد. در اول نیمسال به هر طلبه حدود ۴ صفحه کار عملی (ترجمه متون انگلیسی) داده می‌شود تا آن را ترجمه نماید که ۵ نمره از نمره درس را به خود اختصاص می‌دهد. ۱۲ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص می‌یابد.

سرفصل:

حدود ۳۵ صفحه از متون تخصصی انگلیسی در زمینه تاریخ اسلام، با انتخاب استاد و با بکارگیری طلاب تدریس می‌شود. در تدریس بر یادگیری مهارت‌های زیر تاکید می‌شود:

- نحوه استفاده از فرهنگ لغت و دائرةالمعارف
- متون مختلف سریع خوانی
- واژگان‌سازی
- نگارش رئوس مطالب
- خلاصه نویسی

متن درسی: ---

منابع پیشنهادی :

۱. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی (نیمه تخصصی)، رضا عطایی.
۲. انگلیسی برای دانشجویان رشته الهیات و معارف اسلامی، محمدعلی الحسینی و دیگران.
۳. انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی ۱ و ۲، مهدی نوروزی، علی خزایی‌فر.
۴. مدخل‌هایی از دایرة المعارف اسلام ، پل ادواردز، راتلچ و ایرانیکا. (ترجیحاً سعی شود متن‌های ساده‌تر انتخاب شوند.)
۵. Rutledge Encyclopedia of philosophy, Edward Craig.
- ۶ . Encyclopedia OF Religion and Ethics, James Hastings.
۷. The Encyclopedia of philosophy, Paul Edwards.
- ۸ . The Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements, Richard Lands.
۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲.
۱۰. D. Aryan pour.

روش تحقیق پیشرفت

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۳۰۵۲۲۰۱

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری - عملی

هدف: آشنایی با روش‌های مختلف پژوهش تاریخی و کیفیت بهره برداری از منابع تاریخی

ارزشیابی: ۱۰ نمره به امتحان پایانی و ۱۰ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

○ جنبه نظری

- تعریف تحقیق به معنای مطالعه نظاممند
- انواع تحقیق به لحاظ روش (عقلی/تجربی/نقلی: دینی یا تاریخی؛ توصیفی/تحلیلی انتقادی)
- انواع تحقیق به لحاظ غرض: آموزشی/تبليغی و ترویجی با رویکرد موضوع محور و تولید دانش با رویکرد مسئله محور
- انواع تحقیق به لحاظ فائدۀ: بنیادی/توسعه‌ای/کاربردی
- مراحل پژوهش مولد علم: ایده اولیه، مطالعه اولیه، طرح تحقیق مسئله محور، روش جمع آوری اطلاعات (منبع شناسی، مطالعه و یاداشت برداری)، تصفیه و تحلیل اطلاعات، بند نویسی (پاراگراف نویسی)، تنظیم و تکمیل (چکیده، مقدمه، نتیجه، فهرست، منابع، پیوست و ...).

○ جنبه عملی

- آشنایی با منابع تخصصی و نرم‌افزارهای همخوان
- روش‌های جمع آوری اطلاعات و فیش برداری
- روش فیش نویسی
- روش پارگراف نویسی
- روش مقاله‌نویسی پژوهشی
- روش پایان‌نامه نویسی
- بیان معیارهای ارزیابی پژوهش تاریخی و تلخیص و نقد دو مقاله علمی – پژوهش

متنون محوری:

۱. روش تحقیق کتابخانه‌ای با تأکید بر علوم اسلامی، جعفر نکونام
۲. اصول و فنون پژوهش در گستره دین‌پژوهی، احمد فرامرز قراملکی یا جزوه استاد که انطباق کامل با سرفصل داشته باشد.

توضیحات: هر طلبه موظف است یک تحقیق در زمینه تاریخ اسلام با ویژگی‌های فوق (در سطح علمی – پژوهشی) در ۷ تا ۱۰ صفحه ارائه دهد، که این تحقیق باید همگام با تدریس مراحل پژوهش تهیه شود و در هر مرحله با همکاری استاد فعالیت آن مرحله اصلاح شود.

منابع:

۱. درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ، علیرضا ملائی.
۲. روش پژوهش در تاریخ شناسی، دکتر حسن حضرتی.
۳. روش‌شناسی مطالعات دینی، احمد فرامرز قراملکی.
۴. روش مطالعه و تحقیق با تأکید بر کتابخانه، رضاعلی کرمی.
۵. درس‌نامه روش تحقیق، مجید طرقی.
۶. جزوه درس مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^۰، حمید آریان.
۷. مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، محمدرضا حافظنیا.
۸. روش تحقیق عمومی، احمد پاکتچی.
۹. نقد متن، احمد پاکتچی.
۱۰. روش نگارش، رضا بابائی.
۱۱. بهتر بنویسیم، رضا بابائی.
۱۲. پایان نامه نویسی، مجموعه مقالات جمعی از نویسندگان مؤسسه امام خمینی^۰.
۱۳. روش تحقیق مفهومی در متون اسلامی، ق. حسین نژاد.
۱۴. روش نگارش دانشگاهی، علی اصغر سلطانی.

کارورزی و ارائه پژوهش

تعداد واحد: ۱

شناسه درس: ۳۰۵۲۲۰۳

نوع واحد: عملی

هدف: کسب مهارت‌های لازم در انجام پژوهش‌های تاریخی و ارائه نتایج آن

ارزشیابی: ۲۰ نمره به تحقیق - با شرایط مندرج در سرفصل - اختصاص دارد.

سرفصل:

- تدوین یک تحقیق ۳۵ تا ۵۰ صفحه‌ای در یکی از موضوعات تاریخ اسلام با رعایت ضوابط و قواعد پژوهشی و نگارشی، زیر نظر استاد مربوطه و ارائه نتایج تحقیق در یک کنفرانس؛
- موضوع و طرح اجمالی تحقیق باید به تصویب استاد و گروه مربوطه برسد و در نهایت تحقیق ارائه شده توسط استاد مربوطه از نظر محتوا و ساختار مورد ارزیابی قرار گیرد.

متن درسی: ---

منابع: ---

پایان نامه

تعداد واحد: ۴

شناسه درس: ۳۰۵۲۴۰۱

نوع واحد: عملی

پیش‌نیاز: کارورزی و ارائه پژوهش ۱

هدف: ارائه پژوهشی جامع، با تأکید بر مهارت‌ها، همراه با نقد و بررسی و تتبیع کافی در موضوعات مرتبط با رشته

تاریخ اسلام

ارزشیابی: ۲۰ نمره به ارائه پایان‌نامه با شرایط آینه‌نامه، اختصاص دارد.

سرفصل: ---

متن درسی: ---

منابع: ---